

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

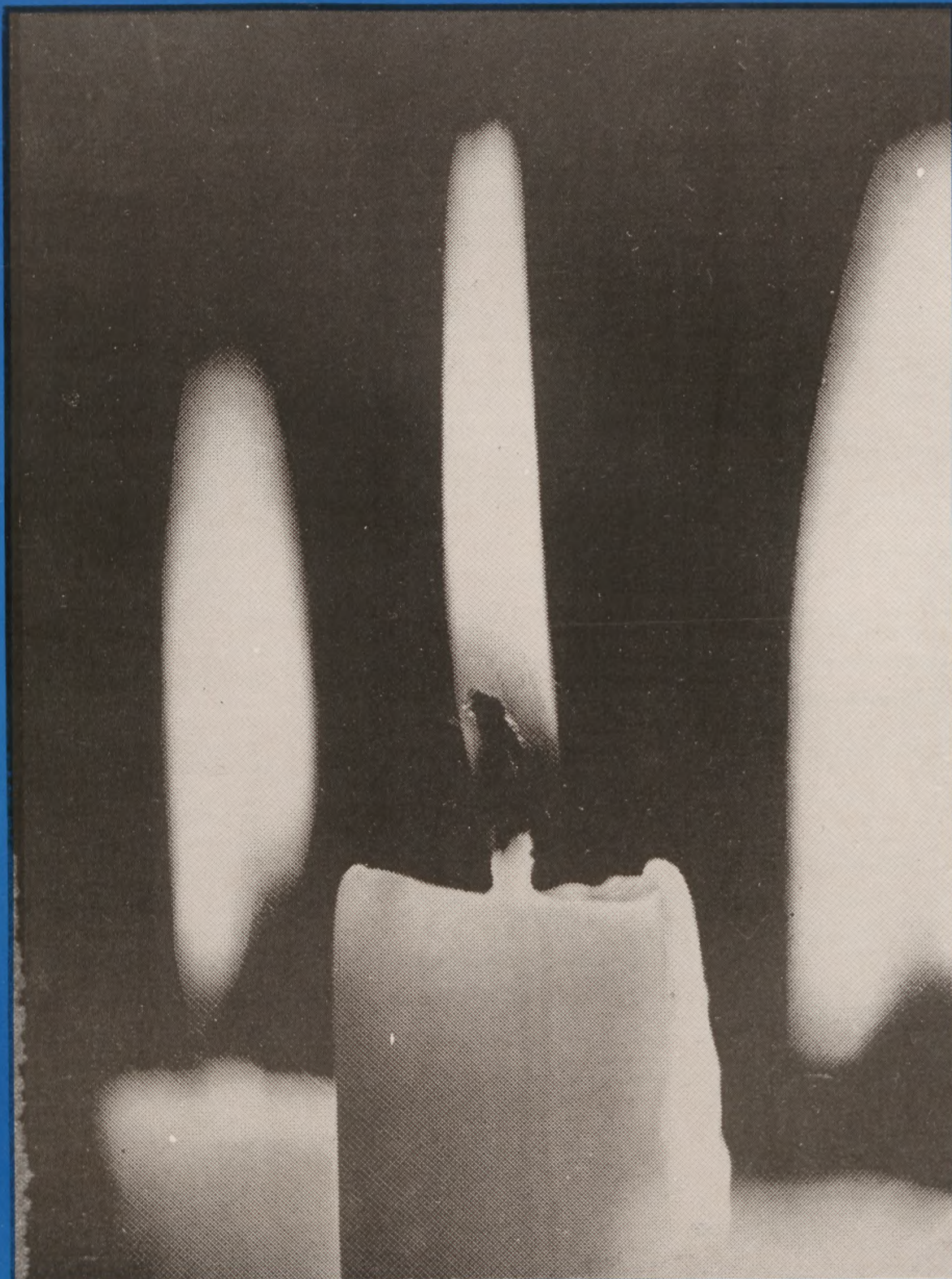
Pigtraad

UDGIVET AF KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

December

1977

Nummer 6

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til fondens formand, general F. B. Larsen, Kongstedgården, 4293 Dianalund.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men i øvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bosiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens paragraf 14 skal de midler, fonden har stillet til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammerat-skabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. - Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres far ville have givet dem, hvis han var blevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande - og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand: General Fl. B. Larsen, Kongstedgården, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,
Gilbækhus, 6430 Gildbo pr. Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Kasserer: Bankprokurist Olav Holst, Bengtasevej 6, 2900 Hellerup.
Tlf. HE 77 80.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.
Tlf. (06) 81 07 09.

Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen,

Omsgårdsvej 17, 2900 Hellerup. Tlf. HE 1891.

Den øvrige bestyrelse består af:

Skræddermester Povl Brandt
Glerupvej 19, 2610 Rødovre
Tlf. (02) 91 13 72

Overlærer Preben Feddersen
Caroline Amalievej 11
5874 Lundeberg, Hesselager
Tlf. (09) 25 14 77

Overpostbud E. Holger Grome
Tårnby Torv 24, 2770 Kestrup
Tlf. (01) 50 33 86

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslet
Tlf. (04) 44 76 04

Rektor Paul Holt
Præstevangsvej 35, 8210 Århus V
Tlf. (06) 15 48 05

Direktør G. Jespersen
Herning Klædefabrik, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

Oberst K. Kjeldsen, Rollosvej 3
5200 Odense V
Tlf. (09) 16 86 03

Tandteknikermester Leo Kæraa
Banegårdspladsen, 8000 Århus C
Tlf. (06) 27 04 28

Arkitekt Ove Chr. Lembcke
Brodregade 19, 8900 Randers
Tlf. (06) 42 51 30

Kontorchef O. Olesen, Leonorasvej 8
9000 Hasseri, Ålborg
Tlf. (08) 18 04 51

Redaktør Johs. Rasmussen,
Omkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Provst Poul Riis
Herrestræde 1, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 52 05 33

Solveig Skjøtt
Ibstrupvej 25, 2820 Gentofte
Tlf. (01) 65 71 87

Fhv. justitsminister Knud Thestrup
Rosenvængets allé, 10, 3, 2100 Kbh. Ø
Tlf. Øbro 41 72

Bladet

PIGTRÅD

Organ for og udgivet af kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 6 numre årligt. (De lige mdr.)

ABONNEMENT

Bengtasevej 6, 2900 Hellerup.

HE 77 80

Giro 1000-780

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes lettest og hurtigst ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

ANNONCER

Chr. Winthers Vej 1,

8600 Silkeborg

(06) 81 07 09.

Ved indbetaling af gaver benyttes girokonto nr. 6 45 30 58.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør:

Skoleinspektør Johs. Fosmark,

Chr. Winthers Vej 1,

8600 Silkeborg.

(06) 81 07 09.

TRYK

Fjerritslev Avis Offset.

INDHOLD:

Bladfællesskab fra nytår	107
Årets julehilsen	108
Jul i skyggen af natlige deportationer	109
Jul i Dovrestuen	111
Lammet af Ardenneroffensiven	112
Højtid uden håb.	114
Mange års indsats.	116
Runde dage	118
Fangeforeningerne (Dachau- og Buchenwaldklubberne)	120-121
Fra erindringsbogen I	122
Feriemuligheder 1978	123
Fra redaktionen.	124
Foreningerne	125
Bangsbo museum 1978	131
Kollegierne	132
Bøger	133
Thestrup om retsopgøret	134
Adresseliste	136

Næste nummer udkommer den 15. februar. Stof bedes fremsendt senest den 15. januar.

Bladfællesskab fra nytår

Fra nytår er de to blade Pigtraad og Gestapo-Fangen trådt i samarbejde, så der i fremtiden vil udkomme et fællesblad, der bærer begge navne.

Bladfællesskabet er et resultat af en række forhandlinger, der har været ført gennem det sidste år. Formålet er at lægge kræfterne sammen for i fællesskab at skabe det bedst mulige blad. En meget væsentlig bevæggrund har også været at ordne forholdene sådan, at bladet kommer regelmæssigt. Derved kan det bedre være en hjælp for foreningerne, der herefter bedre kan planlægge og bygge på en støtte fra bladet, så meddelelserne kommer ud til medlemmerne før arrangementet skal løbe af stabelen.

ORDNINGEN om fællesblad har været behandlet af de kompetente forsamlinger såvel i Kammeraternes Hjælpefond som i Fangesammenslutningen, og der har hele vejen været en positiv indstilling overfor forslaget om fællesblad. Der er udarbejdet en overenskomst, der i sin endelige form er tiltrådt af begge bladledelser.

Det vil da også i fremtiden fremgå, at det nye blad er fællesblad for Kammeraternes Hjælpefond og Fangesammenslutningen, der er et samvirke, af 10 fangeforeninger, nemlig: Buchenwald-Klubben, Dachau-Klubben, Gestapofangerne, De Erhvervshæmmede, Neuengamme-foreningen, Horserød-foreningen, Sachsenhausen-foreningen, Stutthof-foreningen, Theresienstadt-foreningen samt Hannover-Stöcken-

gruppen.

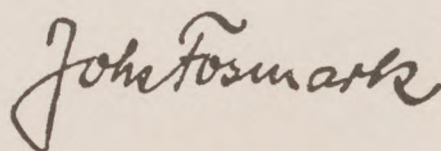
STOF fra og om Kammeraternes Hjælpefond og foreningerne har første prioritet. Naturligt stofområde er i øvrigt frihedskampen 1940-45 i almindelighed og fangernes vilkår dengang og nu i særdeleshed. Det er hensigten at undgå kontroversielt stof.

De to hidtidige redaktører fortsætter, nemlig Frode Toft og Johannes Fosmark (ansvarshavende). Bladet kommer 6 gange om året, på de lige måneder. Bladbudgettet bygger på, at alle betaler 30 kr. om året, og der er ikke råd til friabonnenter. Alt arbejde udføres vederlagsfrit, men bogtrykkerarbejde og porto andrager i dag betydelige beløb, så der skal arbejdes meget målbevidst for at få regnskabet til at balancere.

Skulle økonomien tillade det, er det hensigten at udsende flere numre af bladet end de budgetterede.

Grundstammen i hele økonomien er bladkontingentet, hvorfor vi indtrængende vil anmode alle om at udfylde vedlagte girokort og fremsende det med det samme.

Med venlig hilsen til alle bladets venner.

JULEN 1977

Årets julehilsen skrives af provst Vincent Lind, Dalum, tidligere Porta Westfalica

MIN FARS HUS

»Jeg udgik fra Faderen og er kommet til verden.

Jeg forlader verden igen og går til Faderen.»

(Johannesevangeliet 16,28)

Frederen kom dengang med lys og glæde i stuerne og på gaderne og over det grønne land.

De, som ikke var hjemme den dag, vil huske noget andet. De vil huske, at den dag begyndte rejsen hjem. Man vendte sig mod hinanden og sagde: Nu skal vi hjem! Eller man spurgte hinanden: Kommer vi hjem nu? Hvornår? For nogle var det blot den lykke. For nogle var det spørgsmålet om at nå hjem og dø. For nogle var det et spørgsmål om at komme hjem til en virkelighed, som på mange måder var mere skræmmende end krigen.

»Frederen, det er når der ingen frist er mere,« har Peter Seeberg sagt. Han grævede i øvrigt den erkendelse op i Berlin i vinteren 1943-44.

Krigen, det er at måtte bryde op fra sin Fars hus. Frederen er at vende hjem til sin Fars hus.

Men hjem kommer man ikke alene. »Vi har de døde med os,« sagde Nordahl Grieg.

Man har også andet med. Det er ikke helte, der vender hjem fra krigen. Det er forhærdede og fordærvede sønner. Hvad de har set, skulle have gjort dem blinde. Men de ser! - Hvad de har set, kan kun fortælles med skrig eller gråd. Men de fortæller tørt, hastigt, koldt. De vender hjem med skyld. Men de vender hjem.

Der ligger et hus et sted. En Fars hus. En søn går ud fra det hus en dag. Går bort til krigen. Og hvor han er i krigen,

fortæller han om det derhjemme: om freden, om huset, om far og mor og søskende og naboer. Og det er så langt borte, at det såmænd godt kunne være om Guds himmerig og alle Guds engle. Fjerne syner, men fyldt med glæde.

I de vågne nætter fortæller han om det. I udmattelsens pauser, i dagene bag fronten, i landevejsgrøfter, hvor flygtninge hviler ud, i forseglede godsvogne, i fængselscellerne. I lejrbakkerne fortæller han om det. Og hænder det, at han ligger en dag i krigen og dør, da stønner han om det: Fader, i dine hænder...

En dag er krigen slut, og han siger til sine venner: »Nu skal jeg hjem!« Og han spørger: »Tager I med?« Og de siger, at de tager med, fordi de har elsket ham og troet ham for, hvad han fortalte.

Når han kommer hjem, vil faderen skænke ham alle ting, bænke ham ved bordet, give ham brød og vin og al sin kærlighed, som sorgen bandt, og glæden nu giver frit løb. De siger: Tror du vel, din Far ser os og vil have tanke for os? - Ja, om han vil! siger han. Jeg har ikke nødig at nævne Jer for ham. Han elsker Jer selv, fordi jeg var hos Jer. Nævn for ham kun mit navn, at I kom med mig fra krigen - og han vil skænke Jer alle ting.

Sådan kommer de til Hans Fars hus. Sønnen behøver ikke fortælle mere. Han behøver kun frit at pege: Dér ligger det. Dér er min Far.

Og det ved Faderen, at skal han have sin søn hjem fra krigen, da bliver det ikke ham alene. Da bliver det også det, som han i krigen fik at bære.

Sådan er det med den Far, den underlige, som sendte sin søn - at kun derfor lod han sønnen drage ud: for at han skulle komme hjem, ikke alene, men sammen med dem, som han i krigen var hos.

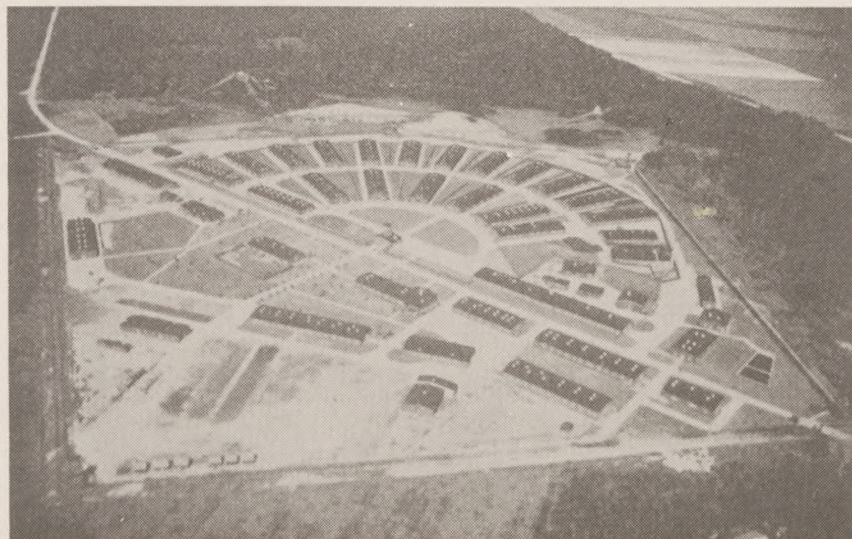
Julen handler om begyndelsen til en lang historie.

Historien begynder sådan: Han udgik fra Faderen og kom til verden...

Vincent Lind

JUL I SKYGGEN AF NATLIGE DEPORTATIONER

Det tidligst kendte luftfoto af Frøslevlejren fra 1948. Nogle bygninger blev nedrevet efter krigen, og den ene køkken- og spisebarak brændte. Vagtårnene i hjørnerne er siden blevet fjernet.

Julen er i ganske særlig grad familiens fest. I de fleste hjem er det skik, at den nærmeste familie samles - udeværende børn kommer hjem, og bedsteforældre kommer på besøg.

AF KNUD THESTRUP

Julen er jo tillige en kirkelig fest, og de fleste går i kirke om eftermiddagen inden juleaften for at høre det gamle og evigt unge juleevangelium, der, hvordan mennesker end stiller sig til kristendommen, har en mærkelig magt over os.

Julen har endelig også en mere materiel side, repræsenteret af julemaden og julegaverne.

Når julen for os gamle fanger i Frøslevlejren i 1944 er kommet til at stå i et

særligt skær, således at vi aldrig glemmer den, er det, fordi den radikalt adskilte sig fra alle andre juleaftener, vi har oplevet.

Vi var i fangelejr og borte fra vore kære, og vi frygtede for, hvad der kunne ske både for dem og for os selv i den del af krigen, der endnu var tilbage. Det var naturligvis mindre væsentligt, at julegudstjenesten skete under andre former, end vi var vant til, og at i alt fald julegaverne var stærkt begrænsede.

Julen i Frøslev i 1944 fik sit særligt alvorlige præg af 2 begivenheder, der fandt sted kort forinden.

NOGLE KOM TILBAGE
FRA DE TYSKE
KONCENTRATIONSLEJRE

Der kom et hold af vore kammerater

tilbage fra de tyske koncentrationslejre til Frøslev. De var alle syge - nogle dødsyge. En af dem - en af mine gamle kammerater fra studentertiden - sendte bud med en af sygepasserne over til barak 14, hvor jeg boede, om jeg ville komme over til ham. Det gjorde jeg. Han var meget medtaget, men han var i besiddelse af det, der har vist sig som en ufravigelig betingelse for at stå et ophold i de tyske koncentrationslejre igennem: viljen til at leve. Han kom sig da også. Da jeg sad og snakkede med ham, lød der en svag stemme fra køjen over hans. Stemmen nævnte mit navn og spurgte, om jeg kunne kende ham, men det kunne jeg ikke. Han sagde så sit navn, og så var jeg klar over, hvem han var. Jeg havde i en måneds tid været sammen med ham i Frøslev lejren. Han var da en ung, rask mand med et humør, der syntes ukueligt. Nu var det anderledes. Han var meget syg, og han sagde til mig, at han troede ikke, at han kunne leve.

Jeg besøgte begge de 2 så ofte, jeg kunne - min gamle studenterkammerat kom efter nogen tids forløb på benene og blev helt rask, men den anden - han havde i lejren gået under navnet »Røde Orm« blev svagere og svagere, og en dag blev han kørt til hospitalet i Sønderborg, hvor han døde.

**GOD JUL!
GODT NYTÅR!**

*Kammeraternes
Hjælpefond/Pigtraad*

Simonsen & Weel

ROSKILDEVEJ 14 . 2620 ALBERTSLUND

TELEFON (02) *64 81 11

VESTERGADE 5 . 8000 ÅRHUS C . TELEFON (06) *12 09 11

S&W

Kvindebarakkerne lå bag et særligt pigtrådshegn. (Illegalt foto).

EN TRANSPORT GIK SYDPÅ

Den anden begivenhed, der gav julen i Frøslev sit særlige præg, var en »transport« lige forinden af nogle af vore kammerater til de tyske koncentrationslejre.

Disse »transporter« var altid uhyggelige - de fandt sted om natten, og alle tyskerne var i højeste alarmberedskab og altid meget nervøse.

Vi blev kommanderet ud på den brede midtergang i barakken, hvor vi stillede op i nattoj, navnene på dem, der blev udtaget, blev råbt op, og efter en kort afsked med os marcherede de - efter en hastig påklædning - bort under streng bevogtning. De store vagthunde gøede som besatte, og tyskerne råbte i deres nervøsitethøjere, end de plejede, og det vil ikke sige så lidt. Så sænkede natten sig igen over lejren. Vi sørgede over de kammerater, vi havde mistet - men det kan ikke nægtes: samtidig følte vi en vis lettelse over, at vi endnu engang var sluppet for at komme ind i helvedes forgård.

Disse 2 begivenheder bidrog jo deres til at hindre julestemningen i at komme.

FREMRAGENDE DANSK LEJRLEDELSE

Når den alligevel kom, skyldtes det først og fremmest den danske lejrledelse, der jo stod for forsyningerne til lejren først og fremmest for maden til fangerne. Vi fik i lejren til daglig en god og rigelig kost. Der er ingen tvivl om, at

det var gaverne - man kan med et mindre pænt ord kalde det bestikkelsen - til de tilsynsførende tyskere af flæsk, kød og smør, der sikrede os en helt anden behandling - først og fremmest madmæssigt - end den, der blev vore kammerater i de tyske koncentrationslejre til del. Og ikke mindst den gode julemad bidrog til at give juleaften et festligt præg.

Som sædvanligt marcherede vi ved 18 tiden over i spisebarakken. Her var der trændt et stort juletræ, og et kor af vore kammerater sang julesalmer. Middagen var noget ganske særligt: Flæskesteg med rødkål og æblekage.

GUDSTJENESTE I BARAKGANGEN

Da vi kom tilbage til barak 14, blev der ude på den brede midtergang i barakken holdt gudstjeneste. Vi sang de gamle kendte julesalmer, og vore gode, og af os alle højt værdsatte kammerat, Poul Holm, der under normale forhold var valgmenighedspræst i Herning, holdt juleprædiken. Jeg havde mange gange i Herning kirke hørt Holm tale, men hans tale gjorde på mig, og jeg tror på alle de andre, denne aften et særlig stærkt indtryk. Vore tanker blev ført til vore hjem - til vore koner og børn og mod den tid, som forestod med al dens uvished og alle dens farer - og så blev de ført mod Betlehem og barnet i krybben, der var udtryk for det modsatte af det, vi

nu oplevede: En verden af krig og vold.

De fleste af os sad med tårer i øjnene, da Holm på sin stilfærdige vis sluttede sin prædiken.

EN JULEPAKKE FRA RØDE KORS

Da vi kom ind på stuerne, fik vi udleveret hver en Røde Kors-pakke. Disse pakker, der var skyld i, at så mange danske overlevede koncentrationslejr-oopholdet, behøvede vi jo ikke med den gode forplejning, vi fik, men det var alligevel festligt at få en sådan pakke - ikke mindst fordi den også indeholdt nogle pakker cigaretter - den mest efterspurgte vare i lejren.

Vi havde allerede om formiddagen fået udleveret post - og disse få ord - thi meget tillodes det ikke, at man skrev til os - var næsten mere værd end alt andet.

I vor barak havde en lille kreds under barakformandens ledelse været optaget af at lave en art »Blæksprutte« kaldet »Barakdjævelen«, der i tegninger, vers og vittigheder skildrede barakkens daglige liv og dens mere markante personer. 2 udmærkede kunstnere, maleren Carlo Wognsen og tegneren Asger Muchitsch, havde leveret billedmateriale, og versene var skrevet af vor uforlignelige husedigter, cand. jur. Vagn Kildemose. Denne »Barakdjævel«, der jo naturligvis kun fandtes i et eksemplar, blev juleaften sendt i cirkulation på stuerne i barakken.

ARDENNEROFFENSIVEN

Som en art slutning på julen kom så Ardenner-offensiven. Tyskerne blev meget opmuntrede og som følge deraf meget dominerende over de første dages fremgang. Jeg skal ikke nægte, at det fyldte os andre med en vis frygt. Kunne det betyde en forlængelse af krigen? Det ville være slemt nok. På tyskernes endelige nederlag var der ingen af os, der tvivlede.

Efter nogle dages forløb brød Ardenner-offensiven sammen, og den betød jo, at tyskerne hurtigere, end det ellers ville have været tilfældet, satte deres sidste kræfter til.

Knud Thestrup

Kammeraternes Hjælpefond

er raske kammeraters hilsen
til de syge

JUL I DOVRESTUEN

Af skoleinspektør Viggo Aidt, Fredericia

Udsnit af lejren set fra midtærtårnet i kapitulationsmorgenens regnvejr 5. maj 1945. Hullet i jorden til højre er gravet til flagstangen, som blev rejst i løbet af formiddagen.

Juleaftensdag oprandt som alle andre dage: Op kl. 6, vask og barbering, sengeredning, opstilling til tælling og til marchen til morgenmad kl. 7, kl. 8 på arbejde til 12, så march til middagsmad, kl. 13-17 arbejde, kl. 18 march til aftensmad, kl. 20 døren lukket og låst, kl. 21 lyset slukket.

Arbejdet bestod især af planering af de 26 td. land, som lejren omfattede i Frøslev Polde. Da vi ankom til lejren fra Horserød efter en spændende sejltur på 1 1/2 døgn mellem minefelter og mange sænkede skibe og med bombefly i mange afdelinger i nattens timer (vore frie kammerater havde heldigvis advaret London om, at troppe transportskibet »Mars« ikke måtte bombes!), kunne vi ved ankomsten til Frøslev-lejren se én

barak stå på mandshøje pæle, mens nabo-barakken stod i en udgravning, hvor jorden ved siden af var i tagets højde. - Men der var mange andre arbejder i lejren: I to barakker arbejdedes med henholdsvis træ og metal (til tyskerne!), i en 3. flettedes halm til at lave gulvtæpper (til tyskerne!), der var en kloakkommando, et hold at sende i skoven at fælde træer, et til at hente varer på Padborg station, nogle til at gøre rent hos tyskerne og til at vaske

deres biler, andre til at ordne i lageret med lagner o.l. Nogle isolerede rør i barakkernes wc'er og vaskerum med halmfletninger. Og så det store hold, der lavede mad til hele lejren, køkkenholdet.

VI ARBEJDEDE OGSÅ JULEAFTENS DAG

Altså: Vi arbejdede som sædvanlig og uanset vejrforholdene, også juleaftensdag. Humøret var lavt, dels p.g.a. stedet, vi opholdt os på, men især fordi den 6. deportation af fanger fra Frøslev til tyske koncentrationslejre skete kort før, den 21/12 44. Og her var med mange af vore gode venner og kammerater! Og hvem skulle af sted næste gang, og hvornår kom den? Den kom 12/1 45, den næste 16/2 45. I alt bortførtes 1612 fanger til Tyskland.

»MIT JULEBREV BLEV ET JULEKORT«

Vi måtte modtage et julebrev udefra. Mit blev et julekort fra en bekendt. Det spærrede for en hilsen fra min kone og mine børn. Andre var mere heldige.

Nej, der var absolut ingen julestemning, da vi juleaftensdagsaften marcherede til spisning. Men denne blev dog en glædelig overraskelse, ikke bare ved den gode julemad, vi fik, men der var pyntet et smukt, stort juletræ i salen.

Og efter spisningen holdt kaptajn Digmann en juletale til os, der mundede ud i, at Røde Kors ville glæde os med en julegave: En mindre papæske, der - som det viste sig - var fyldt med frugt, slik og tobak. En sådan havde vi ikke drømt om

HERNING KLÆDEFABRIK A/S

7400 HERNING

SKÆLSKØR BANK
AKTIESELSKAB

Geprüft
P. G. L. Frøslev

Geprüft

Den tyske brevcensors stempel.

at få, og humøret steg kendeligt, mens vi marcherede til vor barak.

DOVREGUBBEN GAV STUEN NAVN

Ja, så kan jeg ikke beskrive længere for hele lejren, kun for barak 13, stue 10, kaldet »Dovrestuen« efter »Dovregubben«, lektor Larsen fra Tarm. Han blev for øvrigt var barakformand.

Her pakkede vi naturligvis Røde Kors-pakkerne ud og nød af indholdet! - Så kom vi til julehøjtideligheden. Lektor Ålbæk Madsen, Fredericia, der blev frigivet til jul, havde arbejdet som gartner, bl.a. omkring huset, hvor den tyske kommandant, Schriewer, boede. Om hans »have« var plantet en række små graner, som over jorden vel var højest 35 cm. Ålbæk Madsen fik en af dem rykket op, skjult under fangekappen (den med påmalet G.F. både for og bag) og bragt hjem i stuen. Juletræet var reddet! Denne lille gran blev bundet til en hjørnestolpe af en seng i 2. etage, sengen stod ud i stuen! Vi var endnu ikke nået op på halvdelen af de 5500 fanger, lejren kom til at rumme mod slutningen, og vistnok ingen af de 12 senge var bygget op i 3. etage, sådan som de blev det, så de kunne rumme 36 fanger.

Snilde hænder havde af hvidt papir bukket de fineste »stjerner«, der dingled ned fra de små grene, og opfindsomme havde med uldtråd og talg (»organiseret« fra køkkenet) lavet de fineste små lys, der, da de blev tændt, spruttede og futede og lyste og oste.

Seende op mod vort juletræ stod så vi fanger og sang vore dejlige julesalmer, hvorefter pastor Koefoed fra Alminde ved Kolding læste julens evangelium for os.

Ja, så stod vi sølle, ofte ængstede mennesker og lod julens fredfyldte bud-

skab fylde os med tillid, mens stille bønner steg mod det høje om fred og frihed. Uvilkårlig sammenlignede vi vel vore kår med dem fra den første jul i Betlehems stald - og følte os rigere derved. I alle tilfælde: Oplevelsen af denne jul gik mig så dybt til hjertet, at jeg aldrig vil glemme den.

Klokken 21 var vi i køjen, og lyset blev slukket. Her »drømte« vi så om hjem og kære og knyttede vore kærligste tanker og inderligste ønsker til dem og til vor fremtid, inden vi slumrede ind.

Juledag havde præsterne travlt. Dem var der mange af. Der var gudstjeneste. Det var der hver søndag. Det var strengt forbudt at holde gudstjeneste, men det

blev strengt overtrådt, indtil midt på vinteren. Da blev der truet med omgående deportation af både præst og menighed, hvis en gudstjeneste blev opdaget. - Ved nadveren benyttedes »organiseret« brød og saftevand fra køkkenet. - SS'erne (der var 40 ialt i lejren og 300 soldater) vimsede rundt for at opdage gudstjenester, og så holdt de op.

Mange dygtige og nidkære præster havde vi som medfanger. Og til dem alle og til de mange gamle fangekamerater, der endnu lever, sender jeg en hjertelig hilsen med tak for godt kammeratskab i fangeåret og med ønsket om en rigtig glædelig jul.

Viggo Aidt

JULESTEMNING LAMMET AF OFFENSIVEN I ARDENNERNE

Af generalmajor S. E. Johnstad-Møller

Gedestaldens illegale radio aflyttes.

Tre ting om julen i Frøslev står levende for mig i erindringen, nemlig en fortrøstningsfuld stemning blandt fangerne, den danske forvaltnings indsats juleaften, samt at jeg var udpeget til at holde juletale i barak 15.

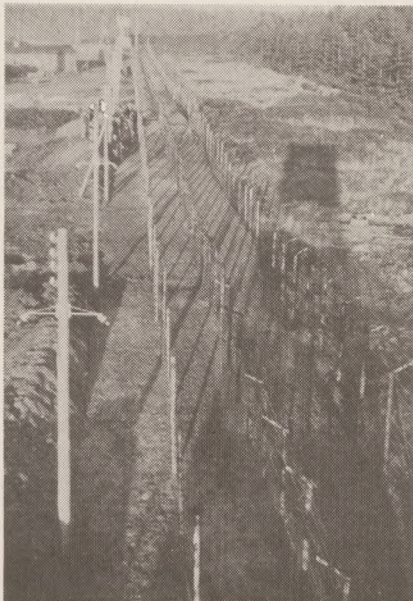
Som de fleste fanger ved i dag, var vi ganske godt underrettet om krigens forløb gennem i hvert fald 2 hemmelige radiomodtagere, nemlig en i barak 15, under gulvet og en i »Gedestalden«.

Omkring midten af december åbnede tyskerne pludseligt og overraskende en stor offensiv i Ardennerne og havde i begyndelsen overraskende god fremgang, og mange i lejren var bange for, at

dette betød stor forsinkelse for Tysklands endelige sammenbrud og dermed for frigivelse af fangerne, men henimod jul gik offensiven i stå, og de allierede styrker genoptog deres fremrykning mod nord og øst.

Dette fremmede naturligvis optimismen blandt fangerne, hvilket i forbindelse med de for de fleste danske iboende følelser og erindringer fra julehøjtideligheden faktisk bidrog til, at der selve juleaften 1944 herskede en næsten gelde og optimistisk stemning i lejren.

Det andet, jeg vil nævne, er, at der fra den danske forvaltning blev gjort et arbejde, der fortjener megen ros. For-

Lejren var omgivet af høje pigtrådshegn med løbegang for vagthunde. I området uden for hegnet blev udlagt landminer. Billedet er taget fra et vagttårn, der kaster skygger.

plejningen hørte jo under denne forvaltning. Maden var hele tiden god og rigelig, og gennem personalet blev der opnået en del kontante forbindelser til omverdenen, og dette års julemåltid var særlig godt og rigeligt.

»MADSLÆBERNE« BLEV DYGTIGE TIL AT ORGSNISERE

En del af fangerne i barak 15 var »Madslæbere«, d.v.s. at de i køkkenforplejningen indenfor lejrområdet hentede mad til sygebarak m.fl. Disse »Madslæbere« var efterhånden blevet meget dygtige til at »organisere« ekstraforplejning, f.eks. fik vi i barak 15 hver aften kaffe og ristet brød efter sengetid - og denne juleaften organiserede de ialt 16 flæskesteg, som fordeltes i de forskellige barakker.

Det tredje, jeg erindrer, er, at jeg skulle holde julealen i vor barak. Talen skulle ikke berøre det religiøse, for vi havde flere præster i barakken, og den side af sagen skulle de tage sig af.

Mit hovedemne var derfor, om det var berettiget at ønske hverandre glædelig jul, i den situation, hvori vi befandt os.

VI VAR GODT ORIENTEREDE

Fra transporter af nye fanger og fra forbindelser udad var vi ganske godt orienterede om, hvordan modstandskampen stadig bestod og øgedes, og de huller, vi havde efterladt os, var udfyldt.

Your Food Specialist

Den danske lejrleder, kaptajn P. M. Digmann (senere generalmajor og chef for hjemmevernet), giver sine fangekammerater meddelelsen om lejrens frigivelse.

Jeg husker, at jeg brugte citatet: For de gamle, som faldt, er der ny overalt.

Mange tilhørere var bevægede, særligt naturligvis de unge, som tænkte på barndommens jul og fædre med små børn. Særligt husker jeg lærer Moustgaard, som var ret nygift og i de dage ventede det første barn. Han fik dog aldrig det barn at se, da han døde ca. en måned ind i 1945. Vi, hans stuekammerater, oprettede en slags fadderskab for det barn, som naturligvis forlængst er voksen.

Jeg vil slutte med at udtale en tak for meget godt kammeratskab i Frøslev og for mange værdifulde minder.

Johnstad-Møller

Autoriseret forhandler
General Motors

Ringkøbing
Automobil Forretning
ApS

Telefon 07-*32 11 22

På arbejde syd for grænsen. Tøjet er mærket GF, - Gefangenelager Frøslev - af fangerne fortolket som »Gestapos Fjender« eller »Gestapos Fanger«.

HØJTID UDEN HÅB

Jul i Westfalica 1944, skildret af oberst Nils Berg, der til daglig er chef for hærens officersskole på Frederiksberg Slot

Al adgang til Portalejren foregik gennem den smalle passage til venstre. På betonbarrieren (tværs over billedet) var der tidligere et 3 meter højt pigtrådshegn, som afgrænsede en lille sølet plads.

Hvordan huske det, man gennem 33 år har søgt at kule ned i glemselens sæk? Hvordan skrive om noget, som man ikke har dagbogsnotater om - og som *ingen* har dagbogsnotater om?

Historieskrivning i streng forstand bliver det vel ikke. Men helt uden sandhedsværdi behøver det vel heller ikke at blive.

Danskere er vist fra læsning af julehæfte-historier vant til, at alt alligevel vendes til det bedste juleaften: Så blev det alligevel jul! Vore egne oplevelser af en række af juleaftener bekræfter vel også, at det altid blev jul: Vi var glade, vi prøvede at være gode ved hinanden, vi oplevede aftenen som en fest.

Når jeg prøver at se tilbage gennem erindringens tåge på julen 1944, kan jeg ikke få denne højtid til at passe ind i mønsteret. Det blev *ikke* jul!

Jeg husker denne jul i den skidne og stinkende tidligere festsal til Hotel Kaiserhof i Porta Westfalica som noget nær den tristeste, mest knugende og håbløse aften i mit liv. Hvorfor? Vi prøvede da vist at være gode ved hinanden, og der var da vist også - Gud bedre det - et juletræ. Hvorfor blev det så alligevel ikke jul?

Svaret er vist i al korthed, at vi alle

helt ind i sjælen havde oplevet *sandhedens øjeblik*: Dette er i bogstavelig forstand *dødens alvor*. Og det kan være *dig selv*, der skal dø i morgen. Hertil kom, at der havde sneget sig en *tvivl* ind i os: Mon krigens afslutning og dermed befrielsen er lige om hjørnet?

VI 99 POLITISKE FANGER, der sammen med 96 andre kom til Neuengamme fra Frøslev den 16. september 1944, og som den 19. september sendtes videre til arbejdslejren Porta, var ved godt mod. Vi var sunde og raske, det var et yndigt efterår, den westfalske port, hvor Weser-floden flyden gennem den skønne bjergkæde, var et smukt sted - og krigen var jo snart forbi, så vi var kun på en kortvarig udflugt.

Vi skulle nok vise germanerne, at vi danske var ikke så lette at kue. Lejrens myriader af lopper var godt nok lidt generende, vejret blev efterhånden også koldere, og regnen og tågen kom. Vi var længe om at lære, at på sultekost skal man ikke demonstrere, hvor kraftig og arbejdsduelig man er. Bylderne og de indvendige betændelser begyndte, og vi fik alle evigt dryppende næsen. Vi begyndte at blive lidt irriterede over,

hvor lidt værdige og heltemæssige de andre så ud.

Alvoren gik vist først op for os den 14. november. Da døde den første af os. Af en byld i halsen, som kvalte ham. I løbet af november døde yderligere 4. Den første uge af december kostede 5 af os livet, og inden jul døde yderligere én. Af 99 var 11 døde inden for 3 måneder. Vi talte ikke meget om det, men koncentrerede de sørgelige rester af vor kraft og vort humør om at overleve.

Tyskernes Ardenneroffensiv, der begyndte den 16. december, chokerede os. Det var det endelige dementi af vore hjem-til-jul-fantasier. Nu vidste vi alle, at det ville vare måneder endnu, og at en hel del af os ikke ville komme levende hjem.

ET LILLE JULETRÆ i den store, snavsede sal pakkede med de køje-formatiøner, lidt ekstraforplejning og en arbejdsfri dag markerede højtiden. Vi snakkede om dem derhjemme, hengav os til verbale mad-orgier og forsøgte at få lidt sjælelig varme fra de andre.

Men hele tiden lurede tanken om døden, som vi ikke kunne gøre noget ved. Vi var snavsede og syge, vi frøs på legeme og sjæl.

Nogle havde vel allerede givet op. Andre var ukuelige - hvorfra de så fik styrken. Nogle *ville* bare leve. Nogle ville bare *vente med at dø*, til de var kommet hjem fra dette svineri. Nogle stoled på Gud - trods alt. Men nogle følte lige som Jesus på korset, at deres Gud havde forladt dem.

Vi søgte vist alle at få en juleaften ved at hage os til minderne om dem, vi havde oplevet før dette. Men vi havde vel alle en fornemmelse som læseren af »Den lille pige med svovlstikkerne«. Han ved jo, at når svovlstikkerne er brændt ud, er den lille pige død.

Juledag døde endnu to af os. Den ene var Jørgen Staffeldt.

Nils Berg
Schutzhaftling Neuengamme
D 50507

BILLEDERNE

Om billederne i dette nummer kan oplyses, at optagelserne side 109, 112 og 113 er lånt fra bogen »Fanger i Frøslevlejren 1944-45«, mens billedet side 114 er lånt fra bogen »Helvede har mange navne«. Optagelserne side 110 og 111 er stillet til rådighed af Frihedsmuseet.

JUL I KRIGSTIDER

Højskoleforstander Sune Andresen fortæller om jul i Sønderjylland under Verdenskrigens skygger

Det ligger sådan for mig med mine 75 år, at jeg har oplevet to verdenskrige, den ene værre end den anden (eller omvendt) - og derfor gik det sådan, at det, jeg skrev, kom til at forme sig ud fra oplevelser og tanker om jul i krig og fred, som jeg har kendt det fra min drengetid og til nu.

Var der forskel på jul i krigstider og til andre tider? Ja, der var jo det, der måtte være, når man tænker på maden, gaverne og andre traditioner, mangel på det ene og måske overflod på det andet.

Jeg tror nok, at vi i krigens tider var nærmere ved julens budskab end ellers, uden at vi snakkede særlig meget om det, for det var noget, som *var der* af sig selv.

SOM DRENG I MIT HJEM kom verdenskrigens begivenheder ved fronterne ret nær. Min far var sønderjyde, og på hans skole opholdt der sig mange flygtninge sydfra under falske navne, og særlig mod jul kom der mange feltbreve fra

familje og venner, som var ude ved fronterne i vest og øst. Brevene var fulde af censurernes overstregninger, og både der ved og ved deres indhold var disse sortklattede breve helt anderledes end de andre hilsner med nisser og engle på. I den forskel lå en erkendelse af menneskers vilkår som ikke var munter, men sandfærdig.

JO, DER VAR FORSKEL på jul i krig og i fred. Der var nok så fredeligt herhjemme med de sønderjyske skikke: røget svinehoved, grønlankål og juletræ omend med kun få lys og få gaver... men verden derude var et skyttegravshelvede under dødens trommeild, og fra dette helvede kom feltbrevene med deres indhold af svage håb om, at helvede ikke varer evigt? Er Gud til? Eller døde han i skyttegravene ved Verdun? Sådan har man sagt, og for mangfoldige blev det sandheden. Ikke så længe de var derude, men når de kom hjem, kunne de ikke bære freden og stilheden.

En aften stod Peter Mathiesen og bankede på døren. Han var på en orlov

flygtet over Kongeåen og kom direkte fra Verdun. En kraftig, men nedbrudt ung mand. Og i den fredfyldte ro og stilhed, der var i vore stuer, slog nerverne klik. Andreas Andresen, sanitets-soldat. En dag i Belgien måtte han samle 17 unge piger op, som lå skudt bag en lade. Nu sad han her og hulkede som et barn. Ordet djævelsk lyder næsten for fladt og litterært, når man hører, at sligt er sket. - Og hvad er der så ikke sket siden!

Det kunne ikke undgås, at jeg, en dreng der helst ikke måtte høre om dette, alligevel sad i en krog og lyttede og lærte en virkelighed at kende, som lige siden har været svær at komme tilrette med.

Og hvordan kunne så julebudet om fred, glæde og kærlighed overleve? Men jeg tror, at netop det budskab blev der behov for, så et *trods alt* kunne leve videre i sindet. Det er vel deri, og stadig deri, at julen betyder så meget, netop med sit: *trods alt!*

JULENS BUDSKAB er i sig selv modsætningsfyldt, står i modsætning til al den ufred, vi som mennesker har en ulykkelig trang til at sætte i værk. Det var den modsætning, der lyste ud af felt-

brevene, der kom fra disse gudsforladte og nu glemte soldater, som ved et knækket julelys kunne glædes og håbe i tanken på deres barnejul, medens vildfarne granater fløjtede hen over deres jordhuler. Et enkelt julelys, tændt midt i menneskenes sataniske ondskab, kan være nok til at bære et livsmød ind i tilværelsens ofte grusomme virkelighed.

I mit hjem, både før og nu, var og er der ikke noget med at stille sig op med foldede hænder og se fromme ud, dertil har virkeligheden været for nærgående. Men ved hver eneste jul er juleevangeliet blevet læst og hørt: *tvært imod!*

Nu i mine ældre dage har jeg spekuleret på, hvorfor den oplysning, jeg søgte at give mine elever, formede sig derhen, ikke at lave vejrmøller eller andre morsomheder, men at oplyse om den realitet, at vi alle er prisgivet kampen mellem det gode og det onde.

ET JULELYS er ingen sentimentalitet, men det kan i sin lille flamme minde os om det, der kan overleve vores egen håbløshed.

Den, der under intelligensens spot eller en selvkredsende ligegyldighed nægter at tænde lys, blir en ensom sjæl. Det drejer sig ikke om kun at tælle »de lyse solskinsdage«, men det drejer sig om at få det lys tændt, der spreder mørket, ikke blot som en projektør, ret-

tet mod et bestemt område, men tænde lys i selve mørket.

Grundtvig siger sådan i sin adventsang: »Da tændte sig lyset i mørkets skød« - altså inde i selve mørket.

PERSONLIGT har jeg ikke oplevet skyttegravens julelys, hverken dengang eller senere. Kun en juleaften, da vi af nazisterne var jaget fra hus og hjem og holdt jul under fremmede forhold, fik jeg en lille mindelse om den frygt og det svage håb, der lyste i feltbrevene.

Jeg fik netop til jul det år et brev fra København, der rådede mig til at gå under jorden. En liste med mit navn var blevet taget under en razzia. Hvad det var for en liste, hvor mit navn var noteret, anede jeg ikke. Jeg blev hjemme, og intet skete, så julelysene blev tændt - trods alt. Og når det sker, tændes der lys i det håb, at der findes en tro bag alle

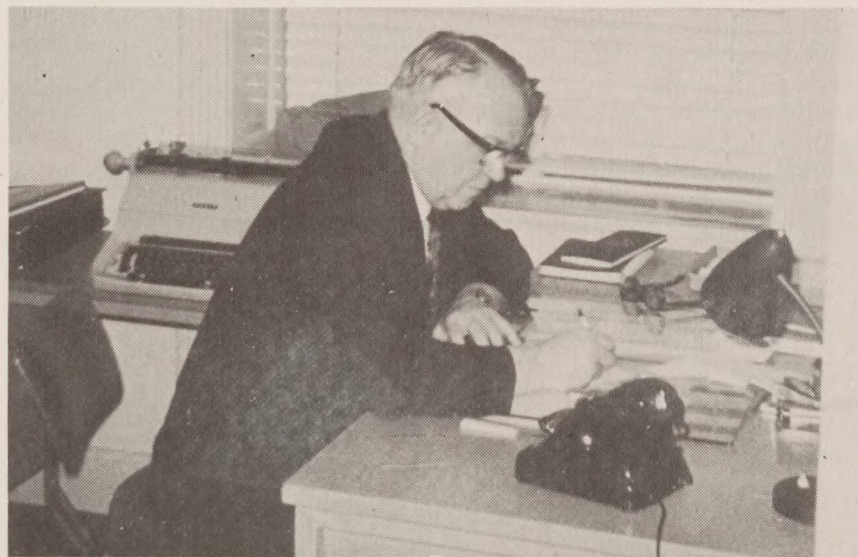
andre nødvendigheder, at når det det for alvor gælder: »Da tænder sig lyset i mørkets skød«.

Af alle tællelys på jorden, af hvar art vi end fabrikere dem, er det lille julelys på bord eller gren det stærkeste lys af alle. Gadelygter, festlige lysekroner og meget andet har næppe samme virkning som den lille prås, der under alle forhold, gode eller onde, bærer håbet videre fra slægt til slægt om: fred på jorden og i mennesker velbehag.

Sune Andresen

PS: Jeg ønsker dem tillykke, der efter denne julehilsen kan undlade at falde hen i »social kvalme«, fordi julelyset er støbt hos »Asp og Holmblad«. Det lys, jeg har talt om, blir ikke mere »helligt«, fordi det eventuelt er støbt hos en »fattig kånstner« på landet!

MANGE ÅRS INDSATS

Oskar Verner tilbringer en stor del af sin dag ved skrivebordet.

Den 16. februar 78 fylder Oskar Verner 65 år. Han blev deporteret til kz-lejren Sachsenhausen den 21. januar 1944. Han havde udført illegalt arbejde, og en skønne dag kom han bag lås og slå.

I årene efter befrielsen har han udført et betydeligt arbejde til gavn for kammeraterne, hvilket har givet ham en fremtrædende placering i foreningsarbejdet.

Den 30. august 1974 blev han valgt til formandsposten i De Erhvervshæmmede. I Sachsenhausen-foreningen blev han formand allerede i efteråret 1945.

Nogle år blev han afløst af Ehgon Nielsen, men da denne trak sig tilbage p.g.a. sygdom, trådte Oskar Verner til igen.

Og i marts 1974 blev han konstitueret som formand for Fangesammenslutningen, efter at Jørgen Barfod havde nedlagt sit hverv. Året efter blev Oskar Verners valg godkendt, og han har været formand siden.

I anledning af den tilstundende halvrunde dag har vi haft en samtale med Oskar Verner, og vi starter naturligt med at spørge.

- Hvilken berettigelse synes du, fangeforeningerne har?

H. DAUGAARD

Havnen. DK 6000 Kolding

Indehavere:

P. Pedersen & B. Nielsen

Etableret 1915

SPEDITION
KLARERING
INT. TRANSPORTER
STEVEDORING

Telf. 05-52 1244

Telex 51310

H. Daugaard **HD** H. D.
rejsbureau terminal

FM © copenhagen press

- *Hvad mener De om situationen?*
- *Ja, hvad skal man sige?*
- *Næh - det siger jeg også!*

Få bedre råd

Der er mange fordele ved at bruge Sparekassen. Her træffer man folk med økonomi som speciale, fagfolk som ved, hvordan man får noget ud af pengene.

Derfor: Tal med Sparekassen før der handles. Uanset om det gælder køb og salg af værdipapirer, eget hus eller bare almindelige daglige økonomiske spørgsmål.

Spørg

**SPAREKASSEN
SØNDERJYLLAND**

-så har du et problem mindre

VI STARTEDE SOM KAMMERATSKABSKLUBBER

- Alle de fangeforeninger, der blev dannet umiddelbart efter krigen, blev sikkert til i den ånd, vi havde under besættelsen, hvor vi jo praktisk talt blev svejset sammen i kammeratskabet og modstanden mod besættelsesmagten.

Glæden over befrielsen og det, vi havde gennemgået, var jo et godt grundlag at danne en kammeratlig forening på, og jeg tror nok, at det var de tanker, der gjorde sig gældende hos de fleste.

MEN DE SOCIALE OPGAVER TRÆNGTE SIG PÅ

- Kammeratskabet har nok været drivfjederen for starten, men foreningerne tager sig jo også af andet.

- Der gik faktisk lang tid, før vi opdagede, at der var andre opgaver end lige det kammeratlige, der trængte sig på, politiske - faglige - sociale og historiske.

De gamle samarbejdspolitikere havde - set fra deres side - et naturligt ønske om at lade besættelsestiden gå i glemmebogen. Modstandsfolkene - frihedskæmperne - som vi blev kaldt, havde et ligeså naturligt ønske om at få gjort op med den tid og få skabt et bedre sam-

fund. Det er ikke helt lykkedes, men jeg ser betydeligt mere optimistisk på en fredelig udvikling i verden, end jeg har gjort i mange år.

AKTIV ORGANISATIONSMAND SIDEN BEFRIELSEN

- Du har lang erfaring i foreningsarbejde.

- Jeg har altid været aktiv i min fangeforening, og det var naturligt for mig, at jeg gik ind i det arbejde umiddelbart efter krigens afslutning, og jeg havde den glæde at blive genvalgt år efter år, indtil jeg på grund af sygdom måtte trække mig i 1971, men det var en dejlig tid, og jeg har da også fortsat tilknytning til Murersvendenes Fagforening og Stiftelse i København - i stiftelsen som bestyrelsesmedlem.

MANGE FORBINDELSER PÅ TVÆRS AF LANDEGRÆNSERNE

- Hvilken betydning synes du, fangeforeningerne har haft gennem årene?

- Ser vi på den nationale og politiske side er det uomstødelig bevist, at foreningernes tilstedeværelse har højnet vort folks nationale bevidsthed, men samtidig også været med til at give det et videre udsyn.

Det danske folk er blevet klar over, at der på den anden side af grænserne også lever mennesker med et demokratisk sindelag, og for hvem freden og demokratiet er ligeså værdifuldt som for os.

De mange internationale forbindelser, som danske fangeforeninger har over hele Europa, ja sågar i hele verden, er et klart bevis for denne påstands rigtighed. Disse forbindelser har nu holdt i over 32 år.

Den internationale Sachsenhausenkomité har fortsat tilslutning fra 19 lande i Europa. F.I.R.s repræsentation er endnu større og har fast observatør i FN. Frihedskampens Veteraner har forbindelser så at sige over hele verden, og jeg er overbevist om, at ligesom det var kammeraterne fra modstandskampen, der gjorde vort lands navn kendt under krigen, så har det arbejde, der er blevet udført i disse foreninger, også været med til at styrke vort lands anseelse udadtil efter krigen.

EN KZ-FANGES LIV AFKORTES MED 10 ÅR

- Men vi startede ikke med at rejse erstatningssager p.g.a. legemlige og psykiske skader...

- Eftervirkningerne af langvarige ophold i tyske kz-lejre, tugthuse og langtidsillegalitet, begyndte at vise sig. I begyndelsen stod vi faktisk noget uforstående overfor disse ting, men det var kendsgerninger, der ikke var til at komme uden om.

En international lægekomité blev nedsat til at undersøge disse ting, og dens resultat er kendt over hele verden. Det var og er dystre perspektiver. Uden at gå i detaljer skal jeg blot nævne, at kommissionen kom til den opfattelse, at en kz-fanges liv var forkortet med 10 år på grund af de lidelser, han eller hun havde været udsat for.

Vi har i dag erfaring for, at der er intet overdrevet i kommissionens betænkning, tværtimod er sociale tragedier i næsten alle former fulgt efter.

EN GOD LOV, DER TRÆNGER TIL FORBEDRINGER

- Hvordan bedømmer du erstatningsloven?

- Lov om erstatning til besættelsestidens ofre blev vedtaget. Det var simpelt hen en nødvendighed, men den fødes ikke uden kamp og indsats fra fangeforeningernes side - der var nogle politikere, der måtte overbevises om, at kønne ord ikke kunne klare det hele. Loven er blevet forbedret og alt i alt må man sige, at det er en god lov for besættelsestidens ofre - for tiden synes vi, den trænger til forbedringer på enkelte områder, og det er vi i gang med nu.

- Finder du, at fangeforeningerne har fået en rimelig tilslutning?

- I det store og hele må man sige, at langt de fleste modstandsfolk sluttede op om fangeforeningerne, men der var enkelte, på hvem opholdet i kz-lejre, tugthuse og langtidsillegalitet havde gjort så stærkt et indtryk, at de trak sig tilbage fra alt foreningsliv - den kolde krig i efterkrigstiden har sikkert også gjort sit til, at disse kammerater trak sig ind i sig selv - men lyspunkterne har dog langt overgået de triste tilfælde.

- Fangesammenslutningen?

- I og med sammenslutningens dannelse blev samarbejdet betydeligt bedre mellem de 10 foreninger. Sammenslutningen har et godt forhold til Frihedskampens Veteraner, og vi har i et godt samarbejde oprettet Bernadottefonden og i samme ånd har vi afsluttet den, da den har opfyldt sin mission ved bygning af de 2 Bernadottgårde i Roskilde og Hadsund, og de resterende midler kommer kammeraterne til gode ved tilskud til rekreationsrejser.

ARBEJDET BÆRER

LØNNEN I SIG SELV

- Jeg forestiller mig, at det meste af din hverdag går med foreningsarbejdet...

- Det gør den, og jeg kan tilføje, at da jeg havde fået skroget restaureret i 71-72 og blev klar over, at jeg ikke umiddelbart gik på gravens rand, ja, så var der jo ikke andet at gøre end at begynde at bestille noget, og jeg mener selv, at det er lykkedes mig ved alle kammeraters hjælp at komme til at virke i vore organisationer på en måde, jeg tror fuldt og fast er rigtig, nemlig at fangeorganisationernes beståen er grundlaget for den livsførelse, vi udfolder. De er nødvendige over for de offentlige myndigheder, fordi de varetager vore kammeraters sociale forhold. De er nødvendige for sammenholdet og kammeratskabet fra besættelsestiden og for udadtil at fortælle ungdommen og de kommende generationer, hvad der skete i de 5 forbandede år.

- Synes du, at du møder en rimelig påskønnelse?

- Arbejdet bærer lønnen i sig selv, det ved du jo også.

Johs. Fosmark

Runde dage

DACHAU-KLUBBEN

Februar.

Lysholt Christiansen, Hjørringgade 25, 2100 København Ø. Dachau nr. 141.573. 65 år 26/2.

Marts.

Niels Chr. Gravengaard, Randalsvej 4, 7000 Fredericia. Dachau nr. 141.591. 60 år 24/3.

April.

Willy Andreas Wessel. Holsteinsminde, 4250 Fuglebjerg. Dachau nr. 142.657. 60 år 10/4

Kaj Lænkholm, Bianco Lunosalle 10, 1868 København V. Dachau nr. 136.813. 80 år 26/4.

Maj.

Arne Nielsen, Bissensgade 3, 1773 København V. Dachau nr. 141.685. 60 år 7/5.

Juli.

Anders Hulegaard, Randersvej 56, 8370 Hadsten. Dachau nr. 141.609. 60 år 6/7.

September.

N. T. Winther (Ryesvang), Kobbelvej, 7000 Fredericia. Dachau nr. 141.788. 60 år 7/9.

Hans Henrik Mørsted, Aaside, 4732 Snesere. Dachau nr. 142.616. 70 år 11/9.

H. C. Rasmussen, Egilsgade 46, 4. sal, 2300 Kbh. S. Dachau nr. 142.641. 80 år 20/9.

Svend Arne Thyssen, Stjernholm-Rorbæk, 3600 Frederikssund. Dachau nr. 141.780. 75 år 23/9.

Oktober.

Per Alster Aadahl, Hagelkærsvvej 15, 7430 Ikast. Dachau nr. 142.554. 60 år 25/10.

GESTAPOFANGERNE

Januar.

H. E. Larsen, mekaniker ved DSB, Lilleskovvej 8, 5572 Tommerup, 55 år 5/1.

Februar.

O. V. Kainer, Mejerivej 21, 5260 Hjallese, 70 år 29/2.

Marts.

J. A. Kleberg, pensionist, Trellelægvej 251, 7000 Fredericia, 85 år 14/3.
Erik Emborg, Hassersvej 139, 9000 Aalborg, 60 år 16/3.

April.

Viggo Westengaard, Stigaardsvej 5, 6000 Kolding, 75 år 7/4.

Maj.

Gunnar Jensen, centralbestyrer, Centralen, 7884 Fur, 75 år 1/5.
Olof N. Petersen, tømrerm., Bygvænget 11, 6000 Kolding, 75 år 20/5.

Juni.

A. Herlevsen, revisor, Ålykkesgade 25, 6000 Kolding, 65 år 1/6.

NEUENGAMME

Februar.

Oscar Lauth, Spicavvej 12, 3100 Hornbæk. Neuengamme 51.411. 60 år 20/2.
Johannes Mark, Damtofte ndr. stræde 6, 2920 Charlottenlund. Neuengamme 54.246. 65 år 23/2.

Marts.

Axel Hessel, Ørnevej 11,4., 2400 København NV. Neuengamme 60.742. 75 år 10/3.

Harry Jensen, Slotsgade 1, 2., 3400 Hillerød. Neuengamme 67.971. 65 år 15/3.

Michael Andersen, Janesvej 1, 2., Brabrand. Neuengamme 60.836. 75 år 25/3.

April.

Richard A. Jensen, Parkvej 8, 7100 Vejle. 60 år 6/4.

Axel Lauritzen, Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby. Neuengamme 66.995. 65 år 13/4.

Henning P. Hansen, Premset 4, 5672 Broby. 60 år 20/4.

Kai Lænkholm, Bianco Lunosalle 10, 1868 København V. Neuengamme 67.395. 80 år 26/4.

Frit Ruzicka, Frederiksberg Alle 92, 1820 København V. 70 år 28/4.

Hemming Theisen, St. Strandstræde 10, 1255 København K. Neuengamme 68.378. 70 år 29/4.

Juni.

Svante Perssen, Rosenlund 18 A, 5000 Odense. Neuengamme 69.468. 80 år 3/6.

Børge Hansen, Simmerbølle, 5900 Rudkøbing. 60 år 14/6.

H. J. Stage, Ved Kløvermarken 10, 4., 2300 København S. Neuengamme 51.223. 60 år 24/6.

Olaf Sørensen, Mylius Erichsens Alle 59, 2900 Hellerup. Neuengamme 51.345. 60 år 30/6.

SACHSENHAUSEN

Januar.

Anton Larsen, Vibevej 10, Otterup. 73108. 60 år 17/1.

Februar.

Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbhv. N. 75160. 65 år 16/2.

Formand for Fangesammenslutningen, Sachsenhausenforeningen og De Erhvervshæmmede.

Marts.

Alvilda Borg, Stadionvej 61, 5200 Odense V. 70 år 6/3.

April.

Robert Andersen, Glentevej 12, 5000 Odense C. 74.334. 60 år 17/4.

Albert Rasmussen, Adelgade 1, 8900 Randers. 75.106. 60 år 26/4.

Mågasin

Kongens Nytorv: Tlf. (01) 11 44 33

Lyngby: Tlf. (02) 88 44 33 - Rødovre: Tlf. (01) 70 44 33

MagasinBO, Lyngby Storcenter: (02) 87 70 22.

Århus: Tlf. (06) 12 33 00 - Odense: Tlf. (09) 11 92 11

Modstandsplatten er et symbol på kampen om friheden. Den bør også hænge på *din* væg. Gør den ikke det har du endnu chancen. Du kan bestille den hos:

SOLVEIG SKJØTT

Tlf. (01) 65 71 87

Overskuddet anvendes til rejsning af foreningens feriehus i Smidstrup.

Prisen er kr. 150,00 + porto.

DACHAU KLUBBEN

Dachau 29. april 1945. Død SS-mand fiskes op af amerikanerne.

Det er i år 30 år siden, Dachau-Klubben blev stiftet, nærmere betegnet den 20. februar 1947.

Allerede før denne dato var Dachau-Klubben forsøgt startet, idet Kornbeck allerede kort efter vor hjemkomst fra kz-lejren prøvede at samle kammeraterne fra Dachaulejren, men måske har tiden dengang ikke været moden til en samling, eller Kornbeck har måske ikke for-

fulgt målet ivrigt nok, eller der var andre grunde. I alt fald løb det hele ud i intet.

Dette ærgrede kammeraterne fra den gang, og efter nogen tids forløb fik så Holger Jensen ideen til en klub. Han fik i sit hjem samlet følgende kammerater: Sigvald Olsen, Arne Nielsen, Virum, og Evald Pedersen, alle tidligere Häftlinge fra den hårde tid.

Disse kammerater indkaldte da til et møde den 20. februar 1946. Her mødte ca. 50 forhenværende kz-fanger. Der blev talt for, men ikke imod, for alle var indstillet på, at vi behøvede en sådan klub for at bevare og udbygge det gode kammeratskab, vi havde oplevet under vor transport til og under opholdet i Dachaulejren. Dette var optakten til starten året efter.

Den første bestyrelse dannedes med Holger Jensen som formand, Sigvald Olsen, kasserer, og H. Evald Pedersen, sekretær. Den øvrige bestyrelse bestod af »Jeppe« Christiansen, Bang, Virum, Kjeldstrup og H. C. Rasmussen.

Det blev pålagt bestyrelsen at komme med et udkast til love.

Man enedes også om at arrangere 2 sammenkomster om året. En af disse fester havde sin egen stemning, idet deltagerne havde fået besked om at møde ved Gefionspringvandet, iklædt tøj, der mindede om vor påklædning i Dachau.

Under megen morskab og pressens bevågenhed, hvor blitz blinkede, blev man stuvet ind i en af Adams flyttevogne, der i dagens anledning var forsynet med påskriften »Dachautransport«.

Nu gik turen gennem byen under afsyngelse af alle de sange, som i Dachau betød så meget for os. Derpå ankomst til festlokalet, som var udsmykket, så den ene væg var malet som en køjeafdeling i lejren.

Alt i alt en vellykket fest. Og sådan kunne man blive ved, når man gennemlæser klubbens protokol.

Sidste store arrangement var turen til Dachaulejren på 30 års dagen for lejrens befrielse. Vi nedlagde krans og blomster ved monumentet og stenen, hvor vores blok engang stod. En tur, som vor nuværende formand, Erik Beermann, havde ordnet på fineste måde. Vi, der var med, vil næppe glemme vore oplevelser på denne tur 27. april til 2. maj 75.

I dag har klubben forbindelse med ca. 100 af de kammerater, som var med på transporterne i februar 1945 til KZ Dachau. Men vi har plads og kammeratskab til mange flere af jer, der var med dengang.

Med kammeratlig hilsen
Arvid Hemmingsen
sekretær

Eigil H. Larsens Eftf.

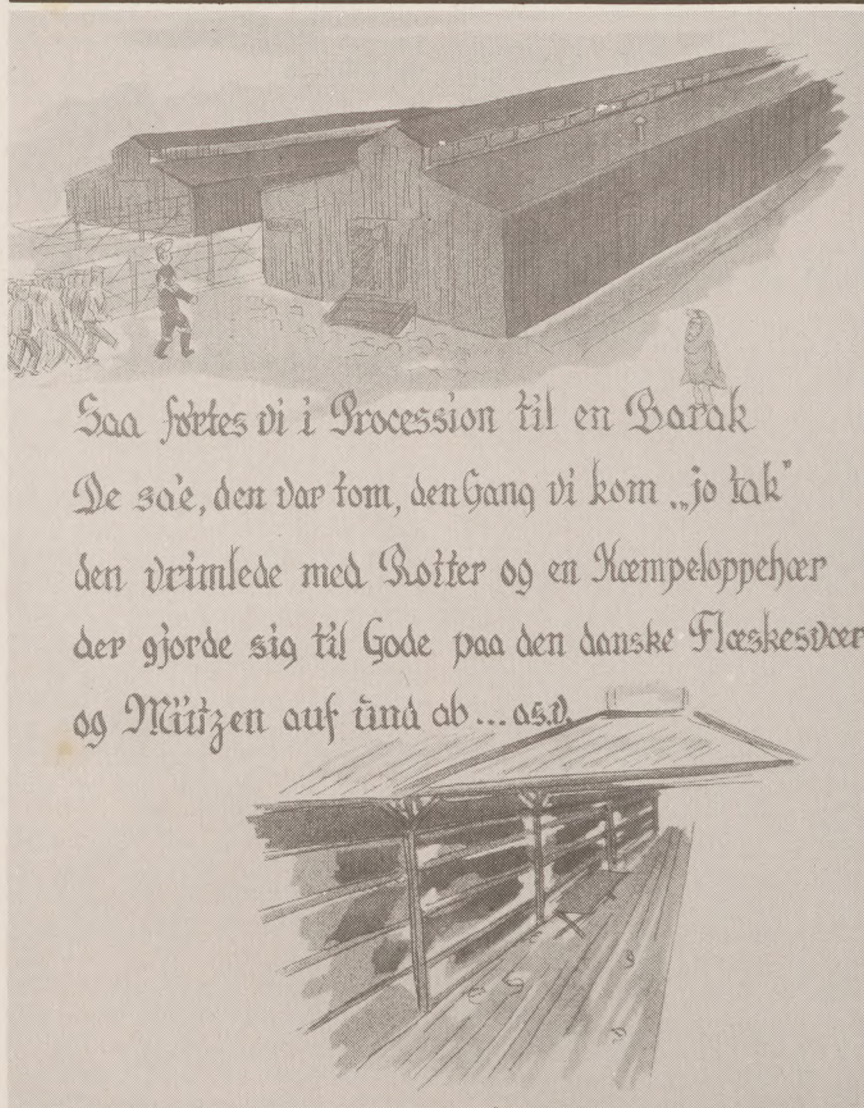
v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandsstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

BUCHENWALD KLUBBEN

Saa førtes vi i Procession til en Barak
De sa'e, den var tom, den Gang vi kom „jo tak“
den vrinlede med Røtter og en Kæmpeløppehær
der gjorde sig til Gode paa den danske Flæskesvær
og Nützen auf üna ob ... osv.

Tekst fra Buchenwaldsangen. Tekst S. Julsgaard-Larsen. Tegning T. Bøstrup. I Block 59 boede 750 danske politimænd. Der fandtes kun en udgang og overhovedet ikke andre vinduer end de små, blåmalede tagvinduer man ser på tegningen. Mørk, usund og fugtig.

Arbejdet med dannelsen af en for-
ening for de til Tyskland deporterede
politifolk blev påbegyndt straks efter
befrielsen, og BUCHENWALDKLUB-
BEN blev stiftet på en generalforsam-
ling på politiskolen den 19. september
1945, årsdagen for den tyske aktion
mod det danske politi.

KLUBBENS FORMÅL var at opret-
holde og udbygge det kammeratskab,
der var skabt i de tyske lejre, at skabe og
vedligeholde forbindelse med tidligere
medfanger, at hædre mindet om vore
døde kammerater ved kransenedlæg-
ning den 19. september, og at betænke

Røde Kord-folk og andre, der havde
medvirket ved vor hjemsendelse eller på
anden måde gjort en indsats for at
mildne vore kår i Tyskland, med en
erindringsgave.

Klubben blev organiseret i fire lokal-
klubber, sammensluttet i et landsfor-
bund af Buchenwaldklubber, og talte i
de første år efter befrielsen størstedelen
af de to tusinde deporterede politifolk.
Klubbens medlemsstab har altid været
meget stabil, men mange kammerater
er døde i de 32 år, der er gået. Køben-
havnsklubben har dog endnu ca. 400
medlemmer.

Også bestyrelsens sammensætning
vidner om stabilitet. Således har ikke
mindre end 3 bestyrelsesmedlemmer
siddet i bestyrelsen uafbrudt siden klub-
bens stiftelse, heriblandt pens. poli-
tiassistent Svend Julsgaard Larsen, der
var næstformand i klubbens første fem
år og har været formand for klubben
siden 1950.

Ved en smuk højtidelighed i Odd Fel-
low-palæet den 19. september 1946 fik
de Røde Kors-folk og andre, der havde
bidraget til at lette vore kår, overrakt en
lille erindringsgave, indgraveret med
politiets våben. Dermed var det ene af
klubbens formål i det væsentlige til-
godeset.

Kransenedlægning har fundet sted
hvert år på afdøde kollegers grave samt
på Mindemuren på Politigården og ved
monumentet på politiets fællesgrav på
Bispebjerg kirkegård. I de allersneste
år har klubben dog måttet indskrænke
sig til kransenedlægning de to sidst-
nævnte steder.

I DE FØRSTE ÅR drev klubben en
omfattende selskabelig virksomhed.
Man arrangerede klubaftener, andespil,
filmaftener, teaterforestillinger o.s.v.
Endog fællesrejser til Ronneby i Sverige
(hvortil mange politifolk var blevet ført
ved grev Folke Bernadottes hjælpe-
aktion) og til Neuengamme blev gen-
nemført. I de senere år er denne akti-
vitet betydelig indskrænket. Klubben
arrangerer dog stadig næsten hvert år en
stor fest med fællesspisning den 19. sep-
tember og en enkelt eller to andre sam-
menkomster i årets løb.

Klubben har gennem årene påtaget
sig værtsskabet for mange udenlandske

GENTOFTE POLITIFORENING

2820 GENTOFTE

tidligere medfanger, og danske medfanger har ofte glædet klubben ved at deltage i dens arrangementer.

SAMARBEJDET med andre fangeorganisationer, nationale og internationale, har derimod ikke været præget af stabilitet. Baggrunden herfor er politiets særlige stilling som den lovlige regerings magtudøver.

Medens den enkelte politimand står nogenlunde frit med hensyn til sin egen eventuelle udadvendte politiske aktivitet, føler politifolk generalt en sådan loyalitet over for den gerning, de har valgt, at de som regel afstår fra - som gruppe - at udøve eller give udtryk for politisk aktivitet, især da når det drejer sig om noget, der kan ligne partipolitisk aktivitet.

Denne holdning har umuliggjort et nærmere samarbejde med internationale fangesammenslutninger, bortset fra samarbejde om helt konkrete opgaver, såsom rejsning af mindesmærket i Buchenwald og i Neuengamme, og har i høj grad vanskeliggjort samarbejdet med andre danske fangeforeninger. Buchenwaldklubben har således flere gange meldt sig ind og ud af den eller de danske sammenslutninger af fangeforeninger, og kun samarbejdet med disse om konkrete opgaver, såsom rejsningen af mindesmærket ved Helligåndskirken, gennemførelsen af sagen om Tysklandsboden og forbedringer i erstatningslovene. Især på de to sidstnævnte områder har klubben spillet en særdeles aktiv rolle. Først i de senere år, hvor Sammenslutningen af danske fanger fra frihedskampen 1940-1945 er kommet i et mere roligt leje, og det er blevet anerkendt, at Sammenslutningen ikke uden enstemmighed kan træffe beslutning i mere kontroversielle spørgsmål, er Buchenwaldklubbens medlemskab af Sammenslutningen blevet af mere stabil karakter.

MAN MÅ HÅBE, at denne stabilitet må kunne bevares også på dette område. BUCHENWALDKLUBBEN

har ganske vist sine særlige opgaver, som fremgår af formålsparagraffen, og som er nævnt ovenfor, og som vil blive løst, så længe klubbens medlemmer lever. Men derudover ligger der imidlertid stadig opgaver, såsom forbedring af erstatningslovene, ikke mindst enkernes

forhold, forhøjelse af hædersgaven m.v., som bør løses. Det er derfor nødvendigt, at samarbejdet mellem fangeforeningerne fortsætter. Buchenwaldklubben vil også i fremtiden gerne yde sit bidrag hertil.

Hans Andersen

FRA ERINDRINGSBOGEN I

»WAFFEN-WERKSTATTE WALD« (Sachsenhausen)

Efter morgenappellen i Sachsenhausen blev der et vældigt »Leben«. Man skulle nu stille op i arbejdskolonnerne, og al gang skulle foregå i løb.

Min arbejdskolonne hed »Waffen-Werkstätte Wald« og talte omkring 450 mand, heriblandt 20 nordmænd og 4 danskere. Efter optælling af kolonnerne begyndte udmarchen gennem porten. Her stod 16 SS-vagter, der eftertalte kolonnerne. Under udmarchen blev der kommanderet »Mützen ab«, og så gik det i strækmarch ud. Lige før porten stod flere »Blockälteste«, som stod og skreg kommandoer som »Finger lang« (stræk fingrene), »Kopf Hoh« (løft hovedet) eller »aufgehen« (ryk op), medens et par stod og skreg takten »Eins-zwo-dreivier«. Komisk lød dette hylekor.

Vi marcherede derefter op ad »Lagerstrasse« mod en stor fyrreskov, der gemte et utal af grønne træbarakker, som indeholdt værksteder af enhver art, deriblandt »Versuchs-Werkstätte«, hvor man fremstillede »Panzerfaust« og »Panzerschreck« (Panserværnsvåben).

På mit værksted arbejdede i starten kun en franskmænd og en ung odenseaner (Banke-Jung Jensen) som finmekanikere, og jeg som »Schreiber«, senere kom yderligere 2 ungarnske jøder, der var instrumentmagere.

Arbejdet bestod i at reparere tandklinikinstrumenter, og vi oplevede at få tilsendt fra besatte lande kasser med tandboremaskiner o.a., som tydeligt bar

spor af blot at være flået ned af væggene. Kunstige tænder måtte vi også sidde og sortere efter farver og antal, så der blev hele sæt ud af det.

Inde på kontoret, hvor jeg fortrinsvis arbejdede med at føre regnskab med indgået og udgået materiel, modtog vi desuden kasser med brugte gebis, hvori der sad guld-tænder, og også udtrukne tænder med guld. Guldet måtte jeg så brække fra og placere i specielle kasser. Dette arbejde foregik kun, når vor chef Unterscharführer i SS Holzinger var til stede. Holzinger var ikke nogen behagelig chef, men han fik senere lungebetændelse og blev indlagt på et hospital i Berlin, hvor han omkom under et bombardement.

I stedet fik vi en ny Unterscharführer, som hed Rotenau. Han var en vældig flink fyr, som ofte smed jakken og hjalp os, når tunge kasser skulle løftes.

En dag hører vi inde på kontoret »Die Luftlagemeldung« i radioen. Der meldes om indflyvning af store bombestyrker og bombardement af Wien. Unterscharführeren lægger hovedet ned i hænderne og siger: »Ach, wieder Wien«. Jeg spørger ham derfor, om han er fra Wien, hvilket han bekræfter. For at få en snak i gang, da jeg godt kunne lide manden, fortæller jeg ham da, at jeg har en kammerat, der var leder af Wienerbørn, som før krigen sendtes til Danmark, og jeg nævner samtidig, at hans far er redaktør. Rotenau løfter hovedet og spørger om navn og bopæl. »Ernst Brauer, Ibbstrasse 15, Wien«, svarer jeg. Rotenau rejser sig langsomt, ser på mig længe og siger så: »Ernst var min bedste ven, vi har været venner, siden vi kom i skole.«

Et besynderligt træf - så lille er verden altså.

Desværre fik jeg samtidig bekræftet, at min østrigske ven var faldet i Frankrig.

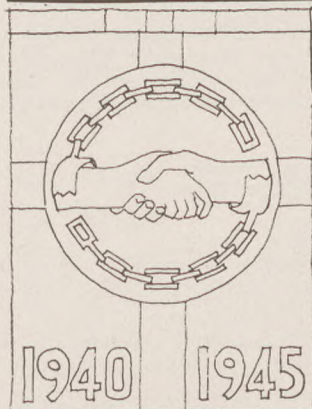
Preben Feddersen

H. REIMAR NIELSEN

ØSTERGADE 9 - 8600 SILKEBORG - (06) 82 42 11

VÆRKTØJ — BESLAG — HAVEARTIKLER

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Så knytter vi vort broderbånd
i venskab og i gammen.
Nu smeder vi det sammen
om hele Danmarks land.

FERIEMULIGHEDER 1978

Sommerferien 1978 er allerede i mange hjem på planlægningsbordet, og vi skal derfor gøre rede for de feriemuligheder, Kammeraternes Hjælpefond har skabt for besættelsestidens folk.

Vi ejer selv et feriehus på Kegnæs. Vi kalder det nu Kegnæs I. Det ligger ved Flensborg Fjord. Postadressen er: Kammeraternes Hjælpefonds feriehus, Østerby, Kegnæs, 6474 Skovby. Husets mønttelefon: (04)46.53.42. Nøglen hentes og afleveres hos familien Hoffmann. Man finder lettest deres bopæl ved at finde kiosken med Frisko Is. De bor ved siden af dette hus. Der er 7 senge med dyner, en stor opholdsstue og 4 soveværelser, 2 i stueetagen, 2 ovenpå. Der er stråtag og megen landlig idyl med ret stor have.

Det andet kalder vi Kegnæs II. Adressen er Østerbyvej 25, Kegnæs, 6474 Skovby. Der er 6 sengesteder plus 1 opredning. Nøglen hentes og afleveres hos fru Fogt, Damkobel (tidl. mejeri) Nordre Landevej 58, skråt overfor forsamlingshuset.

Huset er moderne byggeri. Vi har lejer det på årsbasis.

For begge husene gælder, at der medbringes lagner, dynebetræk, pudevær og håndklæder. Alt andet findes i husene. Der er el-opvarmning, vandværksvand og træk og slip.

Der er gode bademuligheder, og vandet er yderst tiltalende. Der er rige muligheder for udflugter, men selve Kegnæs er så idyllisk, at mange foretrækker at blive på halvøen og slappe af.

Der bor begge steder kun een familie ad gangen. Det har den fordel, at familien kan helt følge sin egen rytme uden at skulle tage hensyn til evt. andre familiers spisetider. Det er dog ret udbredt, at familien tager børn og børnebørn med, og der er jo i de fleste tilfælde plads til dem alle. Er man flere end 7 personer, er det nødvendigt at medbringe drømmesenge o.lign. Endvidere kan jo godt 2 familier følges ad, men de to familier må i så tilfælde selv finde hinanden. Der skiftes lørdage kl. 12, med mindre andet er aftalt.

Skeam til ansøgning for nye fås efter anmodning.

I selve skoleferien kan man kun få feriehuset for en uge, men før og efter ofte for 14 dage. Familier med

skolesøgende børn har fortrinsret i skoleferien. Man betaler ikke leje, men kun familier, hvor faderen eller moderen har ydet en aktiv indsats i frihedskampen, kan komme i betragtning. Der kan søges allerede nu, men ønsker man feriehuset i skoleferien, kan man først påregne besked i begyndelsen af april.

Med venlig hilsen
Johannes Fosmark
Chr. Winthers Vej 1
8600 Silkeborg

Spørg

**SPAREKASSEN
HAMMEL**

- så har du et problem mindre

En stærk avis FOR HELE DANMARK
MORGENAVISEN
Jyllands-Posten

FRA REDAKTIONEN

AF ET BREV TIL REDAKTIONEN:

...Jeg bad om nogle blade til agitation, og du sendte mig ganske rigtig tre eksemplarer med vedlagt girokort til indbetaling af abonnementsbeløbet på 30 kr. for et år.

Nu har de tre, jeg gav bladene videre til, alle betalt, og jeg vil gerne bede om tre blade flere.

Svar: De afgår i dag.

Telefonen ringer. Det er en af vore gode venner. Han fortæller, at han så ofte går og tænker på, at der hele tiden bør gøres noget, for at okkupationsårenes budskab ikke skal gå i glemmebogen.

En ny generation melder sig hele tiden, og den bør have besked.

Vi drøftede sagen, og jeg gjorde opmærksom på, at lærerne er nøglen til information af de unge, der vokser op. Mange af dem er positive overfor besættelsestidens budskab, og når læreren er orienteret, vil eleverne også blive det. Der er 30 seminarier, omkring 50 gymnasier og ca. 80 folkehøjskoler.

- Ideen er rigtig, afbrød han. Jeg sender Pigtraad 1500 kr. i fremtiden hvert år. Så kan alle seminariers læsestuer få

bladet, og der kan også blive til 20 gymnasier.

De 1500 kr. er kommet, og bladet bliver postanmeldt til 30 seminarier og 20 gymnasier fra nytår. Så kan de unge studere - og spekulere. Det kan tilføjes, at vor kammerat ikke hverken er kapitalist eller formuende, men han har et varmt hjerte for vor sag.

F-k

EN JULEGAVEIDE

Måske mangler du en god - og ny - julegaveidé, ideen til en gave, der er overkommelig, en gave, som ikke alle og enhver sender, en gave, der siger noget, en gave, der også siger noget, som du vil have sagt.

Kort sagt: Du kunne måske bruge vor smukke og ret store tegning over den hele mindelund i Ryvangen, sådan som den nu fremtræder i sin udvidede form med den oprindelige mindelund som det centrale og pelotonernes område med hele den harmoniske beplantning.

Kammeraternes Hjælpefond har fremstillet en affotografering af arkitekterne Edith og Ole Nørgaards tegning af det nye Ryvangen. Den udvidede mindelund betyder en tredobling af det oprindelige areal. Tegningen foreligger i et format, der er omtrent som 2 gange A4. Den fremtræder i en redaktionel bearbejdelse.

Arkitektens redegørelse over hele parken er indarbejdet i kortets venstre side.

Fremstillingen er sket i offsettryk og står meget klart.

Man får lettest tegningen ved at indsende 5 kr. pr. stk. til giro 9 12 80 85, Chr. Winthers Vej 1, Silkeborg. Man får derefter det bestilte portofrit tilsendt.

NORGE

NORGE MED I DEN
INTERNATIONALE
SACHENHAUSEN-KOMITE?

Nordmanden Martin Gauslaa har deltaget i den internationale Sachsenhausen-komité's kongres i april. Han skriver i sidste nummer af Grini-Posten ret anerkennende om stævnet. Han finder, at stævnet havde en meget fremtrædende tværpolitisk sammensætning.

Han var til stede som observatør, da Norge ikke er medlem af SIK, men efter sine oplevelser og sine personlige indtryk vil han anbefale, at Norge nu tilslutter sig.

Det kan tilføjes, at der i Sachsenhausen var fanger fra alle nazi-besatte lande, men mens Danmark mønstrede godt 200 fanger bag pigtråden ved Berlin, var nordmændenes antal over 2000.

SVERRE LØBERG

Alle danske kz-fanger kender Sverre Løberg og satte pris på hans uforfædtede måde at tage tingene på.

Alt for tidligt måtte han bort, men et af beviserne for, at hans venneskare var stor, er, at byrådet i Skien har vedtaget at rejse et mindesmærke for ham. 55.000 kr. er kommet ind ved avisernes indsamling. - Han havde jo venner i alle samfundslag på tværs af alle politiske skillelinjer. Mindesmærket vil blive rejst på et centralt sted i hans hjemby.

GRÆNSELODSE- JUBILÆUM

De norske grænselodser og kurerers forening fejrede 10-året ved årsmødet, der blev afholdt på Lahaugmoen uden for Oslo. Der var omkring 150 deltagere.

Formanden, Einar Auli blev genvalgt. Årsmødet sluttede med en udflugt til Oscarsborg fæstningen. Marinen stillede to korvetter til rådighed for at bringe deltagerne fra Oslo ud til fæstningen, hvor der blev arrangeret lunch med påfølgende omvisning.

MAERSK

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

KAMMERATSKABS- AFTENER

Fangesammenslutningen fortsætter sine kammeratskabsaftener i det nye år. Man samles hver 4. torsdag i måneden i lokalerne, Nyropsgade 24,6. Der er elevator. Der kan købes kaffe, øl og sodavand.

Forløbig har udenrigskorrespondent Preben Halberg og overrabbiner Bent Melchior lovet at komme og tale.

Husk at notere i Kalenderen: 26. jan., 23. febr., 30. marts (pg. påsken) samt 27. april.

Sammenslutningens kammeratskabsaftener åbnedes den 27. oktober i selskabslokalerne i Nyropsgade 24 med et blændende holdt foredrag af vor fangekammerat Georg Schlätzer, som var kommet rejsende helt fra Jylland for at fortælle og vise sine pragtfulde lysbilleder fra Chile.

Georg Schlätzer var en enestående god foredragsholder, som tog os med til de mest interessante steder i Chile, og han fortalte levende om landets befolkning før og nu, samt om den ulykkelige politiske udvikling, landet var kastet ud i i de senere år.

Det var en helt igennem fin aften.

S. Skjøtt

Ændringer i sammenslutningens og rekreativfondens bestyrelse.

På bestyrelsesmødet den 26. oktober forelå der meddelelse fra formanden for Neuengamme-foreningen, Holger Grome om, at han ikke længere ville være sin forenings repræsentant i sammenslutningens bestyrelse.

Da Holger Grome var henholdsvis næstformand i sammenslutningen og medlem af rekreativfondens, skulle disse 2 pladser besættes med nye kammerater. Til næstformandspladsen blev foreslået Frode Toft og Erik Beermann.

Frode Toft ønskede ikke valg, hvorefter Erik Beermann valgtes enstemmigt. Til repræsentant i rekreativfondens blev foreslået Poul Nielsen, og han blev enstemmigt valgt.

Oskar Verner

DACHAU

Dachauklubben ønsker alle medlemmer med familie samt kammeraterne i de øvrige fangeforeninger en rigtig glædelig jul og et godt, helsebringende nytår.

E. Beermann

ERHVERVSHÆMMEDE

DE UNGE BØR LÆRE OM NAZISMEN

Der bør gøres en større indsats for vore unges oplysning om nazismens væsen.

Det mener gamle modstandsfolk fra Sammenslutningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampens Aalborg-afdeling, og tanken var et af hovedemnerne på generalforsamlingen i sammenslutningen. Den tæller folk, der var med på forskellig måde i frihedskampen under den tyske besættelse 1940-45.

- Vi er en håndfuld medlemmer af sammenslutningen, der allerede i flere år med mellemrum har været ude på skoler og andre steder, hvor unge kommer, for at fortælle om modstandskampen under den tyske besættelse, fortæller formanden, Johannes Poulsen.

- På generalforsamlingen denne gang var der megen debat om dette emne, og flere understregede stærkt, at de unge mere end nogen sinde trænger til oplysning om nazismens væsen og om, hvorfor vi satte os op mod besættelsesmagten i fyrreerne.

Vi har 160 medlemmer rundt i Nordjylland, indbefattet Thy-området, og selv om vi efterhånden er ved at være oppe i årene, tæller vi folk, der kan tage rundt til skoler og ungdomsklubber, og

Skagens Avis OFFSET

Rotationstryk opgaver af enhver udføres på moderne rulle offset-maskine. Vi sender Dem gerne et uforbindende tilbud.

Ring venligst på tlf. 08 - 44 11 55 eller skriv til **SKAGENS AVIS**, Postbox 56, 9990 Skagen.

**LAANE- OG
SPAREKASSEN**
FOR OFFENTLIGT ANSATTE

Reventlowsgade 12, 1651 København V. Tlf. (01) 22 10 80

- Knabrostræde 12, 1210 København K. Tlf. (01) 12 10 80
- Bernstorffsgade 46, 1577 København V. Tlf. (01) 12 22 24
- Bredgade 21, 1260 København K. Tlf. (01) 12 10 70
- Vøj 9, Holmen, 1433 København K. Tlf. (01) 11 13 13-2481
- Ryesgade 23, 8000 Århus C Tlf. (06) 12 23 43
- Arsenalvej 55, 9800 Hjørring, Tlf. (08) 92 61 11 - 371

som gerne vil fortælle om den dybere baggrund for, at vi og andre satte sig op mod nazismen i Hitlertiden.

I dag som dengang er der folk, der mere eller mindre udtalt repræsenterer nazistisk ideologi. Vi vil være med i bekæmpelsen heraf ved at sprede oplysning om det umenneskelige i denne ideologi. Sammenslutningen er modstander af enhver form for diktatur og politisk system, der bygger på vold, siger Johannes Poulsen.

På generalforsamlingen mindedes et bestyrelsesmedlem, der var død siden sidste generalforsamling, Ernst Lindblad Larsen. Til bestyrelsen valgtes Kaj Kejlstrup, Elvig Petersen og Erik Gerlach. Charles Kristensen fortsætter som »centerfatter« i mødelokalerne, Østerbro 36, Aalborg. Elly Mathiesen er ny kasserer.

GESTAPOFANGERNE

Repræsentantskabsmøde 21. - 23. oktober

I løbet af fredagen samledes de første deltagere på Vallekilde højskole. Efter aftensmaden kom godsejer Brøndum og frue. Godsejeren havde under krigen været områdeleder af den lokale modstandsbevægelse. Han fortalte levende og fængslende om tiden lige fra dengang regimenterne i Holbæk og Roskilde prøvede at lægge våbendepoter ud i området til den sabotagehandling, der endte med skyderi, hvor en mand blev dræbt,

og senere om våbenmodtagelse fra England og igen senere om afvæbningen og overtagelse af tysk-bevogtede befæstninger.

Det blev sent, inden vi fandt vore senge.

Lørsag startede vi på en tur i bus dels til Hørve, hvor vi lagde en krans ved mindestenen for den dræbte, dels kørte over Audebodæmningen til Dragsholm. Her var der mulighed for at smøre den tørre plet i slottets kælder.

Efter frokosten indledtes selve repræsentantskabsmødet, der fortsatte til kl. 17.30 og af hensyn til festmiddagen blev afsluttet næste dag.

Festmiddagen var udsøgt, Solveig Skjøtt bød velkommen til den fornøjelige del, og landsformanden fortalte om Trier, der oprettede højskolen og var dens første leder, hvordan han, der var jøde, i de hårde tider efter krigen 1864, forstod Dalgas' ord »Hvad udadtil tabes, skal indad vindes«, og om, at han altid søgte i sine taler og foredrag at tage udgangspunkt i Det gamle Testamente, og hvordan senere hans datter og nu hans datterdatter førte hans tradition videre. Wohler og Frode Toft talte for damerne, vi sang et par sange, og så var det tid at gå til kaffebordet og en svingom.

Søndag kl. 10 fortsatte repræsentantskabsmødet og en udtalelse til landsstyrelsen og dens repræsentant i Fangesammenslutningens bestyrelse blev vedtaget. Udtalelsen ønskede forholdet til Bernadottegården i Hadsund's bestyrelse normaliseret, men ønskede samtidig, at bestyrelsen her selv søgte at normalisere forholdet.

Landsformanden kunne takke dirigenten for et godt ledet møde og Solveig for godt arbejde i bestyrelsen og byde Tonny Johansen velkommen til arbejdet.

Ved frokosten takkede landsformanden Solveig og Sjællandsafdelingen for et godt tilrettelagt stævne og højskolen for et par dejlige dage. »Krølle« (Beermann) tog sig som vanligt af takken til den kvindelige betjening.

Et godt, kammeratligt stævne var slut.

x.

NOTER

Landsmødet havde samlet 16 repræsentanter, nemlig 3 fra Århus-afdelingen, 2 fra Randers, 4 fra Sjællandsafdelingen, 6 fra landsstyrelsen og 1 personlig repræsentant.

Erik Beermann valgtes til dirigent. Lembcke blev genvalgt som formand. Til bestyrelsen nyvalgtes Tonny Johansen og Frits Lybek (Aalborg). Som formand for lovudvalget valgtes Børge Jensen med Erik Beermann som stedfortræder.

Det oplystes under mødet, at Fangesammenslutningen tæller 55 repræsentanter, hvoraf Gestapofangerne har de 5.

Man henstiller i øvrigt at henvendelser ang. sociale sager rettes til Otto Laugesen, 7950 Erslev Mors.

Juleaften i Mindelunden

I lighed med tidligere år har Gestapofangerne tilrettelagt en højtidelighed i Mindelunden i Ryvängen juleaften. Den starter kl. 16.00 og varer en halv time.

Hjemmевærnet møder med fakler, Studentersangforeningen synger, og spejderpiger lægger blomster, og der tændes lys på gravene.

Modstandsplatten kan fås endnu

Modstandsplatten er et symbol på kampen om friheden. Den bør også hænge på din væg. Gør den ikke det, har du endnu chancen. Du kan bestille den hos:

Solveig Skjøtt (01)65 71 87.

Overskuddet anvendes til rejning af foreningens feriehuse i Smidstrup. Prisen er 150,00 plus porto. Den er teknisk fremstillet hos Bing og Grøndahl. Pigtraad gengav platten på forsiden aug. 1976.

**En venlig
hilsen fra Shell.**

Stormagasinet med de små priser

BESØG I LADELUND

Randers og Århus afdelingernes tur til Ladelund, søndag den 13. november, startede fra Galten ved Hadsten kl. 6,15 og gik over Randers, Århus og Horsens til første stop ved Haderslev Dam.

Chr. Karstensen fra Øsby kom og hilste på os og afleverede de kranse, vi skulle have med til Ladelund. Efter kaffen kørte vi direkte til Ladelund, hvor Willy Mørk og hans kone stødte til.

Da gudstjenesten var forbi og præsten med deltagerne kom ud fra kirken, gik vi med vore to faner i spidsen ind til mindesmærket. Samtidig blæstes en koral af et blæseorkester.

Alfred Berthelsen fra De Erhvervshæmmede i Århus lagde en krans med frihedsfarverne. Hele processionen gik nu med pastor Richter i spidsen til mindesmærket for de faldne fra de to verdenskrige. Her lagde Ove Lembcke en krans med Dannebrog's bånd.

Vi blev nu ført hen til det smukke, kommunale plejehjem, hvor der var kaffe og småkager. Her traf vi de tre hollændere, som var kommet fra Putten samme dag.

Kl. 12,30 gik vi til kroen, hvor menigheden i Ladelund var vært ved en middag. Vi havde ellers fortalt, at vi selv havde klemmer med, men vi blev glædeligt overraskede.

Sognepræsten, pastor Richter, bød velkommen og sagde, at han var glad for at se så mange (vi var 30), og at det var en ære at have os som gæster. Borgmesteren for Ladelund, en stout sønderjyde, talte om fred og forsoning over gravene.

Alfred Berthelsen takkede for modtagelsen. Borgmesteren fra Putten talte om forholdet mellem de to byer. Thor-kild Nielsen fra Århus og Hans Nielsen fra Horsens talte ligeledes. Lembcke takkede for den strålende modtagelse og udbragte et leve for værterne og for den ånd, de havde vist i de mørke år, så denne tradition var blevet en realitet.

Dagmar Mørk og den tyske præst fra Sønderborg fungerede som tolke.

Kl. ca. 15,00 brød vi op og kørte til den danske skole, hvor lærer Petersen og frue viste rundt og fortalte om deres arbejde og om skolens start i trediveerne og om, hvorledes skolen stadig kun fik 80 pct. af sine udgifter dækket af den tyske stat. Det resterende kom fra den danske stat og fra Grænseforeningen.

Vi kørte nu til Aventoft, hvor vi gjorde indkøb. Kl. ca. 17,30 kørte vi direkte hjem - en begivenhedsrig dag med mange tanker og indtryk var slut.

Pigtraad har flere gange bragt udførlige omtaler af de dramatiske begivenheder i Ladelund. Første gang i 1949, da vi kunne berette udførligt om den tyske sognepræst Johs. Meyers uforfærdede kamp med myndighederne til gunst for en anstændig behandling af de hollandske fanger fra Putten.

NY AFDELING I DET NORDJYSKE

Ved et møde i 4. Maj Kollegiet i Aalborg den 18. oktober redegjorde landsformanden for baggrunden for den tidligere Aalborg-afdelings opløsning og for ønsket om igen at have en afdeling i det nordjyske.

Efter en gennemgang af et forslag til love for afdelingen blev der enighed om at nedsætte en midlertidig bestyrelse, der skulle arbejde et halv års tid og derpå indkalde til en stiftende generalforsamling med valg til en endelig bestyrelse.

I selve mødet deltog 14, og 4 havde skriftligt meddelt, at de var interesseret.

Repræsentanter for de Erhvervshæmmede i Aalborg bød den nye forening velkommen, og håbede på et godt samarbejde, ligesom man tilbød at være behjælpelig med eventuelle erstatningsager.

Landsformanden sluttede mødet og bød den nye afdeling velkommen i landsforeningen.

Den foreløbige bestyrelse i Aalborg ser således ud:

Formand, major Frits Lybek, Elme Alle 8, tlf. 136768 (08) 9000 Aalborg, værkfører Sv. Jönsson, Konvalvej 45, (08)183473, 9000 Aalborg, samt Sven Aage Toft, Nybovej 4.

NY AFDELING I DET SYDJYSKE

Torsdag den 17. november samledes en del medlemmer fra Gestapofangerne i 4. Maj Kollegiet i Åbenrå for at drøfte oprettelsen af en afdeling for Region III. Et udvalg vil arbejde videre med sagen.

SJÆLLANDSAFDELINGEN

Gestapofangerne Sjællandsafdeling afholdt en velbesøgt generalforsamling den 12. oktober i selskabslokalerne Nyropsgade 24.

Formanden Solveig Skjøtt bød velkommen og mindedes de kammerater, der var gået bort i det forløbne år.

Til dirigent valgtes Bernth Johannesson.

I sin beretning omtalte formanden de arrangementer, foreningen havde deltaget i. Man havde haft en meget vellykket julebustur til Gyrstinge kro, hvor der var blevet spist dejlig kromad, senere havde deltagerne fået sig en svingom. Der var afholdt en højtidelighed i Helligåndskirken med kransenedlæggelse den 4. maj. Foreningen havde også deltaget med faner i Ryvangen samme aften. Formanden og 3 kammerater stod for det store arrangement, Kammeraternes Hjælpefond afholdt i

Blindeinstituttet på Rygårdsvej i forbindelse med indvielsen af det nye areal af Ryvangen. Desuden deltog foreningen med faner og krans ved Rorup-stenen den 9. august.

Ellers var arbejdet helliget det sociale arbejde. Flere kammerater havde man hjulpet med ansøgninger om erstatning og forhøjelse af andre. Men ellers var alle anstrengelser helliget det fritidshus, som foreningen stræber efter at få sat op på den dejlige grund, foreningen har fået stillet til rådighed af Gilleleje-Græsted kommune.

EGET FERIEHUS TIL FORÅRET

Formanden havde søgt forskellige institutioner om pengehjælp og havde da også haft den glæde at have modtaget ialt 45.000 kr. Modstandsplatten var også solgt godt, så nu havde man indsendt byggeansøgning, og det forventedes, at grunden ville være støbt i første halvdel af november. Huset forventedes færdigmøbleret til februar/marts, så det kunne indvies med en efterfølgende fest.

Landsforeningens repræsentantskabsmøde på Vallekilde Højskole blev arrangeret af Sjællandsafdelingen.

Sjællandsafdelingens Rekreationsfond var nu blevet juridisk konfirmeret med en bestyrelse bestående af Prins Georg, protektor, formand Solveig Skjøtt, kasserer Bernth Johannesson, sekretær Børge Andresen og bestyrelsesmedlem borgmesteren i Gilleleje, Henning Holm. Kassereren oplyste, at formuen var næsten 200.000 kr. Dertil kom grunden. Beretning og regnskab blev enstemmigt godkendt.

På valg var kassereren, Henrich Winter, som ønskede at afgive posten til en yngre. Til denne post valgtes Helge Brink. Til andre bestyrelsesposter blev valgt Heinrich Winter og Knud Erik Christensen.

Formanden afsluttede generalforsam-

lingen med en tak til dirigenten og for det gode kammeratskab, der herskede i afdelingen. Takkede også for den personlige loyalitet, bestyrelsen og medlemmerne havde vist formanden, det var bl.a. grunden til, at afdelingen havde nået så store resultater.

JULEHILSEN

Gestapofangerne Sjællands afdeling sender alle sine medlemmer og fangekammerater fra andre foreninger samt redaktionen af Pigtraad ønsket om en rigtig glædelig jul samt et godt kammeratskab i året der gik.

*På bestyrelsens vegne
Solveig Skjøtt*

ÅRHUSAFDELINGEN

Generalforsamling blev afholdt den 10. oktober på Palæ i Århus. Formandsberetningen og regnskabet viste, at det er en særdeles aktiv forening med en årsomsætning på over 30.000 kr. i det forløbne år. Der har været god deltagelse ved alle arrangementer, og årets største begivenhed - indvielsen af Bernadotttegården i Hadsund blev fulgt op af et i alle henseender vellykket kammeratskabsstævne på Idrætshøjskolen i Vejlbj. Formanden, sekretæren og et bestyrelsesmedlem var på valg, og bestyrelsen består herefter af:

Formand: Tonny Johansen, Trillegårdsvej 30, 8210 Århus V, tlf. (06)15 06 46. Kasserer: Thorkild Nielsen, sekretær: Per Madsen, Poul Wohler, Kristian Sørensen, Poul Andersen, suppleant: Hans Bartram, revisor: Leo Kæraa.

Irma

NEUENGAMME

A.I.N. KONGRES I BERLIN 1978

Den internationale sammenslutning af tidligere fanger fra Neuengamme, Amicale Internationale de Neuengamme (A.I.N.), har indkaldt til kongres i Berlin i dagene 4. til 9. april 1978.

Værter ved kongressen blive Komitee der Antifaschistischen Widerstandskämpfer i DDR. Danmark kan sende to delegerede til kongressen. Men man ønsker yderligere deltagere af ungdommen. Danmark kan derfor deltage med yderligere to unge repræsentanter, der har tilknytning til koncentrationslejren Neuengamme ved Hamburg.

Niels Otto Køster

MØDE I PARIS

I dagene 29.-30. oktober afholdt den franske Amicale de Neuengamme kongres i Paris. Som repræsentant for Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme deltog formanden Holger Grome. I kongressen deltog omkring 400 medlemmer fra alle dele af Frankrig. Som gæster fra udlandet deltog udover den danske repræsentant - repræsentanter fra Vesttyskland og Belgien. Desuden, efter lang tids fravær, også repræsentanter for vore spanske fangekammerater.

JULEHILSEN

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme sender de hjerteligste hilsener og ønsker om en god jul og et godt nytår til vore medlemmer og venner.

Vi takker for den store tilslutning, der har været til vore arrangementer i det forløbne år.

*Holger Grome
formand*

FRIHEDSMUSEET

Har frihedsmuseet begrænset sig for meget?

Knud Pedersen havde i skolernes efterårsferie skabt en udstilling om Churchill-klubben. I Politikens Kommentar for 15. okt. fortæller han om reaktionerne.

Leverandør af energi til det danske samfund siden 1889.

Han slutter med en udtalelse om, at Frihedsmuseet efter hans mening fra starten har begrænset sig for meget - og fortsætter:

Det omhandler alene Danmarks Frihedskamp fra 1940-45. Alligevel har det ikke begrænset sig for at kunne arbejde i dybden, men vi har mistet muligheden for et museum, et frihedsmuseum, der viste ansvarlige museumsudstillinger fra alle frihedsbevægelser i hele verden: Fra Sydafrika, fra Chile, fra kvindernes og bøssernes befrielsesfont, fra Tyskland i dag.

Man kunne efter en omstrukturering udmærket benævne dette dejligt beliggende museum for et frihedsmuseum. Men det skulle være et kompetent museum, der kunne oplyse om frihedsbevægelser - over hele verden - på alle trin af deres udvikling, fra terrorgrupper, til partisanorganisationer, fra partisanorganisationer til frihedsbevægelser, fra frihedsbevægelser til befrielse. Det ville utvivlsomt have stor interesse og betydning for en kommende dansk frihedsbevægelses første skridt.

DANMARK FØR 1939

Frihedsmuseets Venner indledte vintrens foredragsaftener mandag den 3. oktober med et foredrag af oberst Adam Møller om den politiske situation i Danmark før 1939 og trak de synspunkter op, der efter hans mening var en væsentlig årsag til den tyske besættelse af Danmark.

ebe

MEDIERNES BETYDNING

Mandag den 31. oktober var Flemming Madsen i Frihedsmuseet, og hans foredrag havde til en forandring ikke noget som helst med besættelse eller frihedskampen at gøre, men på den måde, som alle Danmarks seere kender ham, »at selv vejrmeldingen kunne han få til at lyde humoristisk«, fortalte han om medierne i Danmark og deres indflydelse på mennesker, og selv om man vel ikke altid var enig i hans konklusioner, var der alligevel en hel del, der gav stof til eftertanke, og da han i sine afsluttende bemærkninger gav udtryk for skepsis om Frihedsmuseets indflydelse på bl.a. ungdommen og det, museet kan lære dem om fortiden i Danmark, var der mange, der gerne ville have haft ordet for at imødegå denne udtalelse, men da var aftenen desværre gået, og tilhørerne klappede af for en trods alt god aften.

ebe

A. Rousing

Aut. EL-installator

Kobmagergade 10
7000 Fredericia
Telf. (05) 92 09 28

4. MAJ KOLLEGIERNE ET ENESTÅENDE KRIGSMONUMENT

Af redaktør Niels A. Eigenbroth

Intet andet land har udformet et krigsmonument så særpræget som Danmark. Datoen for meddelelsen om verdenskrigens afslutning for vort lands vedkommende er for eftertiden fastholdt i 4. Maj Kollegierne i Esbjerg, Horsens, København, Marstal, Odense, Tønder, Aalborg, Århus og Åbenrå. Til hvert enkelt af de ca. 500 værelser er knyttet navnet på en af dem, der satte livet til i kampen for Danmarks frihed.

Straks efter befrielsen opstod der spontant overalt i landet ønske om at fastholde datoen for eftertiden.

Frihedsfonden var blevet skabt for at drage omsorg for enker og børn efter dem, der havde sat livet til i frihedskampen, eller som var blevet svært invalide-rede i tysk fangenskab eller i undergrundsarbejdet. Hele befolkningen sluttede op omkring fonden og skænkede den så store midler, at bestyrelsen kunne beslutte, at man udover det primære formål ville sætte et værdigt minde for Danmarks frihedskamp. TANKEN OM AT REJSE LEVENDE MINDESMÆRKER SLOG IGENNEM
Kontorchef Frederik Rothe og chef-

Indgangen til 4. maj kollegiet i Esbjerg.

redaktør Hakon Stephensen fremsatte på Frihedsfondens landsmøde i Odense i januar 1947 forslag om, at man opgav enhver tanke om et mausoleum eller lignende i rigets hovedstad og i stedet løste opgaven ved praktisk anvendelige mindesmærker i form af 4. maj Kollegier i universitetsbyerne København og Århus til gavn for unge under uddannelse.

Det var traditionelt at knytte begrebet kollegium til universitetet, men konsul Sigurd Müller, der var formand for Frihedsfondens afdeling i Aalborg, og som kendes af mange politiske fanger fra besættelsesårene for sin forbilledlige ledelse af Røde Kors-kontoret i Aalborg, foreslog, at man gik videre og byggede 4. maj Kollegier i andre byer, hvor der var interesse og initiativ for sagen.

Ideen blev modtaget med begejstring. Frihedsfonden ydede i princippet den samme sum til opførelsen, som det lykkedes de respektive bestyrelser at skaffe lokalt. Ialt investerede Frihedsfonden godt 6 mill. kr. i kollegierne. København og Århus fik halvdelen, Aalborg fik 519.000 kr., Horsens 348.000 kr., Esbjerg 90.000 kr., Tønder 412.000 kr., Marstal 371.000 kr., Åbenrå 468.000 kr. og Odense 630.000 kr.

Frihedsfondens virke blev langt mere omfattende og langstrakt, end nogen havde kunnet forestille sig i årene umiddelbart efter befrielsen. Afviklingen var planlagt til senest 1970, men tillægget til erstatningsloven i 1969 gav nye, store opgaver, og i 1980 er bestyrelsen nu besluttet på at ophæve fonden. Bistandsopgaverne vil derefter overgå til sikringsstyrelsen, men det idealistiske arbejde, som også har været knyttet til fonden, vil blive søgt videreført gennem 4. maj Kollegierne.

KOLLEGERÅDET, ET SAMARBEJDS- ORGAN FOR 9 KOLLEGIER

Derfor har det været ønskeligt at få oprettet et nyt samarbejdsorgan, og ved et møde på Frederiksberg Slot i efteråret 1976 dannedes Kollegierådet med tre repræsentanter for hvert af de ni kollegier.

Rådet skal være et samarbejdsorgan for de ni kollegier, som alle har fælles rod, og som vedkender sig en arv fra frihedskampen. I dette tilfælde er arv ikke alene noget håndfast i form af de midler, som Frihedsfonden har afsat i Kollegiefonden, men også noget etisk betonet.

Mange minder fra krigens og frihedskampens tid fortoner sig med årene, men der er trods alt værdier, som er værd at fastholde, ikke alene i de navne og portrætter, som er knyttet til kollegieværelserne, men også i den holdning, som navnene står for.

Nyskabelsen er en videreførelse af det familieråd, som fondens mangeårige formand, grosserer P. M. Daell tog initiativ til allerede i 1951, da han indbød bestyrelserne fra de dengang færdiggjorte kollegier til en sammenkomst i Århus. Ved den lejlighed blev kontorchef Thorkild Dige udpeget til generalsekretær, et arbejde som han med aldrig svigtende ildhu og interesse har videreført igennem de mange år.

Til Kollegierådet har hvert kollegium valgt tre repræsentanter, og der er lagt vægt på, at kollegiernes brugere får indflydelse på de forslag, der bringes frem til praktisk anvendelse af de midler, som Kollegiefonden har eller vil få til rådighed.

TALERØR OVER FOR OFFENTLIGHEDEN

Hertil kommer, at 4. maj Kollegierne gennem Kollegierådet har fået et fælles organ overfor myndigheder og offentlighed, og indadtil har man skabt grobund for fortsættelse af det samarbejde og sammenhold, som har kendetegnet »familien« efter de retningslinier, som blev formet af P. M. Daell, Hakon Stephensen og Thorkild Dige, da hele sagen blev startet.

Niels A. Eigenbroth

»DE FEM ONDE ÅR« I EN GAMMEL KOSTALD

Danmarks næststørste samling af genstande fra besættelsesårene åbner den 5. maj 1978 på Bangsbo Museum i Frederikshavn.

Samlingen overgås kun af det, som er på Frihedsmuseet i København.

Udstillingen om besættelsestidens historie indrettes i den tomme længe, som ligger ud til Donbækvej. Længen var tidligere Bangsbo hovedgårds kostald.

Bangsbo museet har et nært samarbejde med andre nordjyske museer. Da Bangsbo har specialiseret sig blandt andet i besættelsestiden er mange både gode og uhyggelige minder fra krigsårene samlet på museet. Samlingen fra

JOHAN FØGE JENSEN

Skelbækgade 2
1717 KØBENHAVN V

RØDEKRO KOMMUNE

6230 RØDEKRO

Podis

BUEVEJ 1 . 3400 HILLERØD
DENMARK

besættelsen har hidtil været anbragt i fem små rum i hovedbygningen.

- Men der har vi kun plads til omkring fem procent af samlingen, siger museumsinspektør P. Laursen. De resterende 95 procent bliver opbevaret i depot.

Samlingen dækker alle besættelsestidens faser og er af meget høj kvalitet.

Museet får bistand af skoleinspektør B. Holdt Madsen, Fladstrand Skole, Frederikshavn, til at lave en pædagogisk rigtig udstilling. Det har stor betydning, for samlingen er et publikums »trækplaster«.

Den tidligere staldbygning er et 8 gange 35 meter stort højloftet rum. Det giver gode muligheder ved udformningen af udstillingen. For eksempel kan man hænge en fladskærm med container op i rummet - noget der ikke var plads til i de små rum i hovedbygningen. Af andre effekter, som først bliver udstillet i den nye afdeling, kan nævnes en henrettelsespæl med skudhuller fra geståpo i Aalborg, en maskinkanon, hornminer og en torpedo.

Det økonomiske grundlag for den nye afdeling er 160.000 kr., som Frederikshavn Kommune har afsat i sit budget for 1978. Pengene skal blandt andet bruges til skalmuring, lysarmaturer og centralvarme i den tidligere stald.

Bekendtgørelse om regler for omsætning af rente til kapitalbeløb i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre

I medfør af prg. 28, stk. 2, i lov om erstatning til besættelsestidens ofre fastsætter socialministeriet efter indstilling af sikringsstyrelsen herved følgende:

Paragraf 1. Såfremt omsætning af rente til kapital finder sted i henhold til lovens prg. 28, stk. 1, fastsættes kapitalbeløbet til så mange gange rentens årlige beløb, som de som bilag trykte tabeller (A og B) angiver for vedkommende alder.

Paragraf 2. Denne bekendtgørelse har virkning fra den 1. juli 1977.

Stk. 2. Bekendtgørelse af 6. november 1945 fra ministeriet for særlige anliggender vedrørende regler for omsætning af rente til kapitalbeløb i henhold til prg. 28, stk. 2, i lov nr. 475 af 1. okt. 1945 om erstatning til besættelsestidens ofre ophæves.

Socialministeriet, den 28. juli 1977
Eva Gredal/N. Raaschou-Nielsen

Den anden verdenskrig foretrukket som emne

Eleverne i 3. realklasserne foretrækker det nære, det håndgribelige og det handlingsmættede. Derfor er Den anden Verdenskrig det foretrukne emne i historieundervisning. Derimod fanger Sovjetunionens socialisering og Roosevelts New Deal-politik kun hos de færreste.

Dette er resultatet af en undersøgelse, som undervisningsministeriets fagkonsulent i historie har foretaget, for at der fra ministeriets side kunne gives svar på en kritik, der er rejst af emnevalgene i folkeskolens større klasser.

Undervisningsudvalgets interesse for sagen er formentlig en udløber af centrum-demokraten Erhard Jacobsens voldsomme kritik mod historieundervisningen i en skole i Albertslund (Roholmskolen), som han fremførte i partiledernes debat i TV forud for det senere folketingsvalg.

DØDENS ENGEL ARBEJDER IGEN

Dødens Engel fra Auschwitz-koncentrationslejren, SS-lægen Joseph Mengele lever i Paraguay og bistår regeringen der med udslettelsen af en indianerstamme, rapporteres det i et amerikansk nyhedsmagasin. Nazi-jægeren Simon Wiesenthal håber på en ny chance for at få Mengele stillet for retten.

HITLER VIDSTE GOD BESKED

Den britiske historiker David Irving hævder i en bog, der nylig er udkommet under titlen »Hitlers Krig«, at Hitler først fik kendskab til udslettelsen af jøderne i 1943. Dette postulat bestrides af den 72-årige Albert Speer, der var Hitlers rustningsminister. Den franske forfatter Albert Zarca, der har specialiseret sig i Hitler-tiden, har interviewet Speer om dette spørgsmål.

- Er det tænkeligt, at Hitler ikke gav ordre til udslettelse af jøderne, eller at han var uvidende derom?

- Nej. Udslettelsen af jøderne var en

af Hitler-doktrinens grundprincipper. Intet menneske ville have turdet påtage sig ansvaret for udslettelsen uden at have fået ordre dertil fra Hitler, og ingen ville have været i stand til at skjule en sådan handling for Hitler...

- Desuden har Irving tilsyneladende overset en vigtig passus. I en artikel i Frankfurter Allegemeine Zeitung citerer professor Eberhard Jäckel følgende passus fra Goebbels' dagbog: »Jeg kommer lige fra Der Führer, og han har givet sin tilslutning på alle synspunkter.« Ifølge dagbogen er disse punkter udslettelsen af jøderne.

USA-JAGERPILOTS GENSYN 33 ÅR EFTER GILLELEJE 23/9

I går genså den 56-årige automobil-sælger Charles W. Duncan, der er bosat nær Los Angeles i Californien, for første gang Nordsjælland, siden han den 7. oktober 1944 som amerikansk jagerpilot måtte lade sig kaste ud i faldskærm i Kattegat ud for Udsholt Strand, efter at hans maskine var blevet ramt af en del strejfskud over Hamborg under et bombetogt over Tyskland.

Det var med tårer i øjnene, han genså stedet, hvor han, efter at have roet sig i land, nogle hundrede meter, gæstfrit blev modtaget af de to ældre damer, frøknene I. Heise og M. Pern, der gav ham omhyggelig pleje trods den store risiko for en sådan handling under den tyske besættelse.

HUSUNDERSØGELSE OG BESLAGLÆGGELSE

KAPPEL 31/10. For tredje gang i år er der blevet foretaget husundersøgelse hos Thies Christophersen, indehaveren af det stærkt højreorienterede »Kritik«-forlag i Mårkær. Det skete efter påbud fra Kappel amtsret, og husundersøgelsen resulterede i, at hele udgave nr. 3 af tidskriftet »Die Bauernschaft« og enkeltexemplarer af et antal andre skrifter blev beslaglagt.

Mod Thies Christophersen verserer der i forvejen flere straffesager. Han er bl.a. tiltalt for udbredelse af nazipropaganda, forfatningsfjendtlige aktiviteter og foragteliggørelse af forbundsrepublikken.

Beslaglæggelsen af »Die Bauernschaft« skyldes, efter hvad Flensborg

Avis erfarer, en artikel, hvori Thies Christophersen gentager, at Tyskland ikke alene var skyld i verdenskrig nr. 2 og at påstanden om, at seks millioner jøder 1939-45 omkom i nazistiske kz-lejre, beror på en løgn.

6 OFFICERER AFSKEDIGET

BONN 2/11. Forsvarsminister Georg Leber mente forleden, at det kunne være en god idé at demonstrere for en større offentlighed, hvad forbundsværnet som Vesteuropas største militærmagt råder over eller er ved at indføre af moderne materiel.

Men et indledende pressemøde i luftvåbnets kaserne uden for Bonn blev mod forventning mere til en heftig debat om forbundsværnets indre tilstand end til en diskussion om antallet af kampvogne i øst og vest. Det var endnu engang det liberale vesttyske dagblad »Frankfurter Rundschau«, et af de få vesttyske dagblade, der er anderledes end den brede flom af fælles meninger, som havde sat fut i militære øvrighed med en beretning om en nynazistisk og antijødisk skandale på det militære universitet i München i februar i år.

Elleve officerer, unge løjtnanter i 20-års alderen, havde afsluttet en kammeratskabsaften med en symbolsk jødeforbrænding og havde hertil afsunget den såkaldte Horst Wessel-Lied, en af nynazisternes yndlingsange om de marcherende og så dejligt brutale Sturm-Abteilungen, SA.

Forsvarsminister Leber kunne ikke bestride fakta og lovede behørig afstraffelse af de skyldige. Han har også holdt ord - seks officerer ryger ud af tjenesten, de fem andre får deres sag for en domstol.

KOLLEGIERNE

SABOTØRLEGAT

Skipper Clements legat, der blev oprettet til minde om en snarrådig sabotørindsats i besættelsestiden, blev den 11. november på 4. maj Kollegiet i Aalborg tildelt ingeniørstuderende Jens Otto Grabau, søn af dyrlæge Grabau, Gammelby ved Stouby. Max Fros humørstipendium tilfaldt Peder Andersen, AUC, søn af direktør Ib Andersen, Ålestrup.

4. MAJ KOLLEGIET I MARSTAL

Fhv. sognerådsformand Lauritz Petersen, Marstal, 80 år, og redaktør Hakon Stephensen, København, 77 år, er udtrådt af bestyrelsen for 4. Maj Kollegiet i Marstal, efter at have deltaget i først byggeudvalget, senere i bestyrelsen, siden 1958. Bestyrelsen er samtidig reduceret til ni medlemmer.

BØGER

EN AF NORGES FÅ JØDER SOM OVERLEVEDE

Den norske jøde, kz-fange og forfatter Herman Sachnowitz.

Det er en sælsom bog, den norske jøde, Herman Sachnovitz, her har skrevet »Det angår også dig« (Samlerens forlag, 216 sider, 64,50 kr.).

Det meste af hans familie blev arresteret omkring 28. oktober 1942. Familien var ellers flyttet ud på en gård på landet, fordi man mente, der var mere sikkert for tyskerne og de norske nazister. - Men først blev faderen og han og brødrene taget. Siden også søstrene, og

26. november var familien på vej til Tyskland på et »slaveskib«. Et halvt år var han ene tilbage. Moderen var død før krigen. Men faderen, de fem sønner og to døtre, alle var bukket under i Hitlers kz-lejre.

Når Herman Sachnovitz klarede sig igennem, var det især den omstændighed, at han var en god musiker og havde det held at komme med i et lejrоркестer, og at der nu og siden var gode venner, som holdt hånden over ham. Ellers svært nok i et land og blandt mennesker, der alle sank til dyrestadiet så at sige, hvis de ville overleve. Orkestret, som bl.a. blev kommanderet frem og spille på appelplassen, hvis en flygtet fange var genfundet og nu skulle offentligt henrettes, ja, orkestret bestod mest af polakker. De tålte ham næsten ikke, da de fandt ud af, at han var jøde. Men der var dog altid nogle, som skånede ham. Bla. ved at stikke ham lidt ekstra brød fra køkkenet. Og han lærte sig snart en del polske gloser, så han kunne gøre sig forståelig og dermed bedre kunne afværge hadske angreb på sig.

Oftentimes er han, som nu er gift og familiefar selv, vågnet i ensomme nætter, ødelagt af mareridt ved at tænke på de to år, han sad bl.a. i Buna-lejren. Men han slap altså hjem og har nu, 30 år efter, kunnet holde sit løfte til gamle venner og medfanger om at skrive sandheden om alt det dengang. Bogen kom ud i Norge i fjor og blev årets bestseller med 50.000 eksemplarer.

Den er glimrende fortalt. Med mange detaljer. Og aldrig hadefuld. Man kan nu og da spørge, om vi skal blive ved med den slags. Men de ny skolebørn i Tyskland, Danmark og andre lande ved intet om alt det for 30-35 år siden. Og vesttyske meningsmålinger fra i år har også vist, at der er en uvidenhed uden lige, at mange, både unge og ældre, ikke vil tro på, at det var Hitlers værk, at 6 millioner jøder plus mange andre millioner fra Europas slagmarker og besatte lande skulle martres og dø. Og så længe »oplysningen« og hukommelsen ikke er bedre, så længe må alle vi, krigens vidner, jo nok blive ved.

Johs. Rasmussen

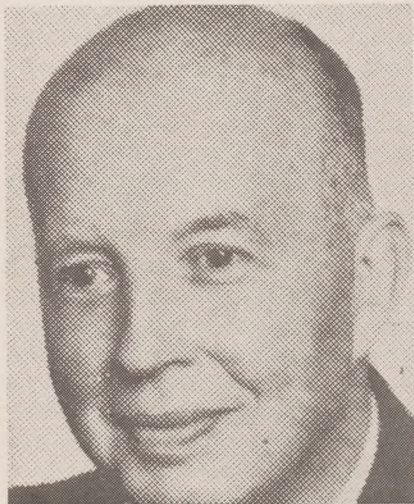
STØT KAMMERATERNES
HJÆLPEFONDS ARBEJDE!

GESTEN

BOV KOMMUNE

6330 Padborg

80-ÅRIG RANDERS-PRÆSTS MEMOIRER OM BL. A. KRIGEN

I sommer, omkring sin 80-års dag, udsendte Randers-præsten, forfatteren, modstandsmanden Poul Borchsenius sine erindringer: »Sød vin og galde fra Odense til verdens ende«, 196 sider, 64,50 kr. Samlerens Forlag.

Borchsenius, som har en snes bøger bag sig eller mere, er fra et godt middelstandshjem i Odense. Han kom i grundtvigsk friskole, blev siden student, kom på teologihold 1915 med siden så kendte folk som Jul. Bomholt, Carl Hermansen, Hjørring, og Flemming Hvidberg. En anden fra ældre tid, han omtaler med respekt, er Aage Falk Hansen. Nu er de alle væk. Kun Poul Borchsenius er tilbage.

Ofte lidt af et under. For der har flere gange været bud efter ham. Både under besættelsen, hvor han til sidst flygtede til Sverige og blev 1. præst i Stockholm for danske emigranter og de militære forlægninger, som vi fik til uddannelse af unge danske mænd derovre. Og siden hen i livet, i 50'erne, var han et helt år sygmeldt. Cancer i haleregionen. Og vistnok opgivet. Men han overlevede og har fået mange gode år siden da, også i et travlt otium med foredrag, rejser og bøger. Da han lå på sygehuset i Randers i lang tid, bad hans jødiske venner for ham i synagogen i Jerusalem. Og sendte ham siden en bibel, indbundet i oliventræ fra skråningerne omkring denne hellige by.

Dette er et par hovedpunkter fra et langt og virksomt liv. Han begyndte vist som missionsmand, blev siden »flad- og lavkirkelig«, som han selv ofte siger det. Aldrig havde han lyst til at være sognepræst og kirkebogsfører. Men sine menigheder, den længste tid i Randers

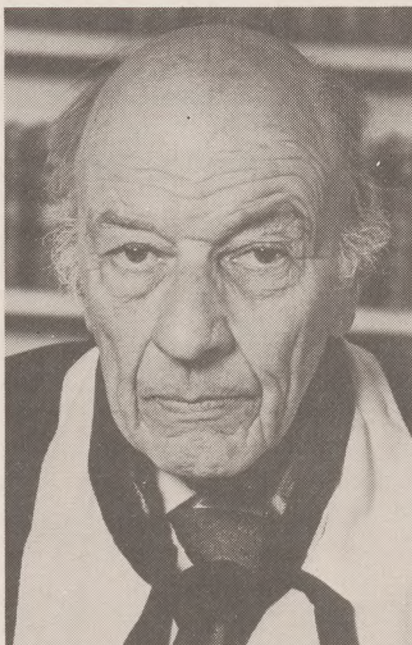
(præst der 1937-62) har han aldrig forsomt. Med prædikener, husbesøg, sygebesøg, foredrag (som andre steder i landet om Israel, som han har besøgt talrige gange og skrevet 13-14 bøger om, oversat til mange af hovedsprogene). Lige efter krigen skrev han »Bogen om Leif«, om en ung Århus-politimid, tidligere likvidator af stikkere, som ikke kunne tage den modstrøm, der få år efter krig og besættelse satte ind,

og hvor humanisten Hartvig Frisch brugte hårde ord om frihedskæmperne.

Det er en stor og spærdende bog. Om krig og besættelse, om kirkeligt arbejde flere steder i København, om hans elskede Israel, om hans kunstinteresse (samlar helst på malere fra Jørn og helt op til det nyeste). En mand, der godt ved, hvem han er. Men også en klog mand, der kan give en livsforståelse på mange felter.

Johs. Rasmussen

KNUD THESTRUP OM RETSOPGØRET I ANLEDNING AF UDSENDELSEN AF HØJESTERETSPRÆSIDENT TROLLES ERINDRINGER

Fhv. højesteretspræsident Jørgen Trolle.

Fhv. højesteretspræsident dr. jur. Jørgen Trolle har skrevet sine erindringer: »Ret og Vrang«.

Det er for jurister en overordentlig interessant og lærerig bog. Den har imidlertid bud til langt videre kredse - ikke mindst til gamle modstandsfolk.

Trolle var statsadvokat i København fra sommeren 1941 til 1950. Han virkede således som en af de ledende indenfor anklagemyndigheden i perioden, indtil tyskernes overfald på politiet - en tid, hvor krisesager d.v.s. først og fremmest sager om overtrædelse af pris- og rationeringslovgivningen, spillede en stor rolle ved siden af de almindelige straffesager.

I DEN POLITILØSE TID fra 19. september 1944 til 5. maj 1945 var Trolle ikke blot anklagemyndighedens chef for København, men kom rent faktisk til at lede den kriminalitetsbekæmpelse, som normalt foretages af politiet. Han havde herved hjælp af Vagtværnet og en række unge jurister, som han knyttede til sit kontor.

I dette arbejde, hvis formål jo var at beskytte hovedstadens befolkning mod forbrydelser - først og fremmest mord, røverier og tyverier - blev han undertiden modvirket af besættelsesmagten, der bl.a. søgte at befri farlige forbrydere, som den havde forbindelse med.

Bortset fra nogle tilfælde, hvor misforståelser fandt sted, blev Trolle heri støttet af modstandsbevægelsen, hvortil han havde forbindelse, dels gennem landsretssagfører Niels Andersen og dels gennem de unge jurister, der samtidig med, at de gjorde tjeneste hos Trolle, var aktive modstandsfolk.

EFTER KRIGENS OPHØR fulgte Trolle som repræsentant for den danske regering Nürnberg-processen og forhandlede med den interallierede anklagemyndighed om de afsnit i anklagen, der vedrørte Danmark.

Uden at virke i udrensningen fulgte han den på nært hold og tilkendegiver i bogen tydeligt sin mening om den.

TROLLE RETTER en skarp kritik mod modstandsbevægelsens overtagelse af magten og navnlig mod retsopgøret.

Der må gives Trolle ret i, at der skete

fejl ved arrestationerne, og at der adskillige steder blev gået for hårdt til værks både med hensyn til omfanget af dem, der arresteredes og måden, det skete på.

Det kan heller ikke nægtes, at der i visse fængsler er forekommet handlinger, der ikke kan forsvares.

NÅR MAN SER denne magtovertagelse på baggrund af tyskerne overfald på Danmark, deres grove brud på afgivne løfter og det skrækgement, som de i besættelsestidens sidste tid udøvede, kan det dog næppe undre, at der blev taget hårdt på de danske, der ved at hjælpe tyskerne, havde svigtet landsmandskabets love.

Alligevel erkendes det dog vist i dag almindeligt, at modstandsbevægelsens overtagelse af magten efter tyskerne her i landet skete med fornuft og orden.

Det er da også særligt mod »udrensningen« altså det retlige opgør efter besættelsen, at Trolle retter sin kritik.

HAN KRITISERER IKKE, at man indførte skærpelse af straffene - derunder indførte dødsstraf - med tilbagevirkende kraft, hvor de pågældende forbrydelser i forvejen var belagt med straf, men han kritiserer skarpt, at man med tilbagevirkende kraft kriminaliserede forhold, som ikke var belagt med straf, da de blev begåede.

Han retter navnlig sin kritik imod, at man straffede de personer, der var gået i tysk krigstjeneste, hvortil der jo dengang forelå tilladelse fra regeringen.

VI KAN let blive enige om, at man ikke bør give skærpene strafferegler tilbagevirkende kraft, og at dødsstraf kun bør anvendes under krig.

DET VAR IMIDLERTID ganske særlige forhold, der forelå, og det var næppe muligt for regeringen uden at have sat vigtigere hensyn til side, at følge synspunkter, vi ellers tilslutter os her i landet.

Trolle godkender da også, at man dødsdømte de egentlige landsforrædere, mordere, storstikkere og torturister.

Det ville også være blevet skæbnesvangert ikke alene for den daværende regerings eksistens, men for en rolig udvikling af forholdene, hvis man ikke havde gjort det.

Der var en sådan stemning her i landet, at risikoen for, at man havde taget sig selv til rette - med langt værre følger - var nær.

Endnu i juni måned var modstandsbevægelsen den eneste magtfaktor i landet, og af den blev dødsstraf for disse

forhold forlangt som en ufravigelig betingelse for anerkendelsen af regeringen, og i denne henseende havde den fuld opbakning fra den overvejende del af befolkningen.

Der er heller ikke tvivl om, at befolkningen - og modstandsbevægelsen - også forlangte strenge straffe for anden hjælp til fjenden end ligefrem landsforræderi m.m. Og her spillede det at være gået i tysk krigstjeneste en særlig rolle.

DET ER RIGTIGT, at den tilladelse hertil fra den daværende regerings side burde have medført straffefrihed. Men heroverfor står, at der fra første øjeblik, denne tilladelse blev givet, var forbitrelse i befolkningens store kredse derover, og at denne forbitrelse fik næring ved disse frivilliges hensynsløse optræden under deres orlov.

MAN SKULLE VEL også have kunnet vente, at danske officerer i en situation, hvor deres fædreland med vold var blevet besat af en fremmed krigsmagt, ikke ville være gået i denne krigsmagts tjeneste, og således bidrage til, at nazisternes uhyggelige herredømme i Europa og dermed i Danmark forlængedes.

For de meniges vedkommende ligger det sikkert således, at mange af dem ikke forstod, hvad de indlod sig på, og for dem og mange af de andre »små fisk«, sabotagevagter o.lign. ville man sikkert have gjort klogest i at lukke øjnene for deres »fejltagelse«.

Trolle har fuldstændig ret i, at retsopgøret ved at blive trukket i langdrag, fik den beklagelige følge, at det, hvis sag først blev gjort færdig, fik for hård straf, og at de, hvis sager sidst kom for - og

det gjaldt en del af de store forbrydere - slap alt for billigt.

DENNE SKÆVHED i udrensningen er en af de beklageligste punkter i retsopgøret.

Trolles bog udmærker sig ved klare - ofte skarpt formede - men altid særdeles vel begrundede standpunkter, men derfor behøver man jo ikke i alle spørgsmål at være enig med ham.

Knud Thestrup

FANGER I FRØSLEV-LEJREN

I 1964 udsendte overbibliotekar Jørgen Mågård, Padborg, bogen Frøslev, tysk fangelejr i Danmark. Den kom på Hasselbachs forlag.

Vi vil godt gøre opmærksom på, at bogen foreligger i ny og forbedret udgave på Nationalmuseets forlag. Udstyret er smukkere, og artiklerne er suppleret med overlæge Jørgen Røjels spændende skildring af flugten fra lejren skjult i en brødkasse, som kammerater havde fremstillet på snedkerværkstedet.

Billedmaterialet er langt bedre og mere omfattende end i første udgave. Mågård fik nemlig forbindelse med en tysk fotograf i lejren. Han stillede en række værdifulde billeder til rådighed.

Udvidelsen har øget bogens værdi. Den er i øvrigt i kommission hos Gyldendals forlag. Den kan således købes i bogladerne samt i kioskerne på Frihedsmuseet, i Frøslevlejrens museum samt hos Nationalmuseet. Prisen er 41,05 kr. Den kantede pris skyldes, at 18 pct. moms er inkluderet. Dens titel er i dag »Fanger i Frøslev-lejren 1944-45«.

F-k

Information

Uafhængig af partipolitik

Uafhængig af økonomiske interesser

Abonnement: (01) 14 14 26

ADRESSE- LISTE:

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200
Kbh. N (01) 35 50 12

Næstfmd.: Erik Beermann, Toldbodgade 61,
tlf. (01) 14 04 31.

Sekr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700
Brønshøj (01) 74 26 35

Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej
20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17

Bestyrelse: H. Davidsen, Rasmus Bonde
Larsen, Frode Toft, Arnold Jensen, S. Julsgaard
Larsen, Børge Jensen, Lillian Olsen,
E. Beermann og Cilla Cohn.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd. S. Julsgaard Larsen, Boeslundvej 1,
2700 Brønshøj (01) 71 72 72

Sekr.: H. Andersen, Onsgårdsvej 17, 2900
Hellerup (01) HE 1891.

Kass.: Johs. Damsgård, Herninggade 1,
2100 København Ø (01) ØB 6572u

Århus: Håkon Thomsen, Søndervangen 20,
8260 Viby J. (06) 14 53 95

Aalborg: G. Hansen, Sønderbro 15, 9000
Aalborg (08) 12 73 63

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Erik Beermann, Toldbodgade 61,
1253 København K (01) 14 04 31

Næstfmd.: Poul Nielsen, Bjernedevej 40a,
2700 Brønshøj (01) 74 26 35

Kass.: Agner Vennike, Præstelængen 19,
København NV (01) 10 72 60, giro 58 718.

Sekr.: Arvid Hemmingsen, Tulipanvej 21,
2720 Vanløse (01) Fasan 608.

Best.medl.: Otto Laugesen, Dragstrupvej
118, Ml. Jølby, 7950 Erslev, Mors.
(07) 74 16 64

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Ove Lembcke, Brødregade 19, Ran-
ders (06) 42 51 30

Næstfmd.: Børge Jensen, Vangeledet 76,
2830 Virum (02) 85 00 35

Kass.: Henry Clausen, Strandagergård, Kul-
hus, 3630 Jægerspris (03) 33 01 91

Århus-afd.: Tonny Johansen, Trillegårdsvej
30, 8210 Århus V (06) 15 06 46

Kass.: Th. Nielsen, Jens Baggesensvej 66,
8210 Århus V (06) 16 50 80

Randers afd.: O. Lembcke, Brødregade 19,
8900 Randers (06) 42 51 30

Sjællands afd.: Solveig Skjøtt, Ibstrupvej 25,
2820 Gentofte (01) 65 71 87

Kass.: Helge Brinch, CF-stationen, 3310
Ølsted, tlf. (03) 34 91 43.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200
Kbh. N (01) 35 50 12

Næstfmd.: Alfr. Berthelsen, Fuglebakkevej
130, 8210 Århus V (06) 16 63 18

Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210
Århus V (06) 16 98 12

Kbhv. afd.: Kontor: Hulgårdsvej 110, 2400
København NV (01) 19 67 91

Fmd.: R. Bonde Larsen, Marievej 7, 2740
Skovlunde (02) 94 99 04

Esbjerg afd.: H. Thomassen, Torvegade
159, 6700 Esbjerg (05) 12 87 83

Odense afd.: Øster Stationsvej 21, Odense
5000 C.

Fmd.: Richard Andersen.

Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10 - 12
og fra kl. 16 - 18. Tlf. 13 88 45, herudover
vil kontorets leder Chr. Hansen kunne træf-
fes på tlf. 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, 5892 Gudbjerg,
Sydfyn (09) 25 18 29.

Nordsj. afd.: Ove Laursen, Dyssekilde, Gan-
løse, 2760 Måløv (03) 18 30 46

Aalborg afd.: Johs. Poulsen, Lektorvej 31,
9000 Aalborg (08) 14 30 87

Århus afd.: Alfr. Berthelsen, Fuglebakkevej
130, 8210 Århus V (06) 16 63 18

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200
Århus N. (06) 16 63 18. Åbent tirsdage
og torsdage 14-17.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Holger Grome, Tårnby Torv 24, 2770
Kastrup (01) 50 33 86

Næstfmd.: Mogens Petersen, Skallerupvej
20, 4760 Vordingborg (03) 78 12 04

Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2. tv,
2650 Hvidovre (01) 75 58 03.

Sekr.: Niels Otto Köster, Offenbachsvej 27,
2450 København SV (01) 17 24 97.

Medlemskort og arkiv: Alex Bindeballe, Bak-
ken 10, Nors, 7700 Thisted
(07) 98 11 95

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90,
2300 København S (01) 55 34 99

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200
København N (01) 35 50 12

Sekr.: Rasmus Bonde Larsen, Marievej 7,
2740 Skovlunde (02) 94 99 04

Kass.: Banke Jung-Jensen, Skalbjergrvej 32,
5000 Odense.

Esbjerg: Peder Holm, Gefionsalle 4, 6700
Esbjerg (05) 13 02 67

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128,
5240 Vollsmose (09) 14 34 15

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bag-
sværd (02) 98 11 77

Kass. og sekr.: Einer Berthelsen, Guldborg-
vej 2, 2000 København F (01) FA 8803

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd. Cilla Cohn, Rosenborggade 2, 1130
Kbh. K (01) 13 15 75

Næstfmd.: Max Gritzman, Nr. Sogade 49,
1370 Kbh. K (01) 14 57 37

Næstfmd. og kass.: S. Fischermann, C. J.
Frandsensvej 15, 2400 Kbh. NV
(01) 67 05 76.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Arnold Jensen, Velhustedvej 5, 6933
Kibæk (07) 19 14 92

Sekr.: Chr. Brønnum, Finlandsvej 15, 9800
Hjørring (08) 92 49 81

Kass.: Axel G. Nielsen, Graven 18, 8700
Horsens (05) 62 60 00

DE ERHVERVSHÆMMEDE

Adresser i København:

Fmd.: Rasmus Bonde Larsen, Marievej 7,
2740 Skovlunde (02) 94 99 04

Næstfmd. og sekr.: Kai Wadsbach Peter-
sen, Lundeberggårdsvej 228, 2740 Skov-
lunde. (02) 94 44 92

Leder af social afd.: Carl Nommels, Kosten-
borgvej 23, 2650 Hvidovre.
(01) 75 00 67

Medhjælper i social afd.: Lillian Olsen,
Tranehavevej 2, 2450 København SV
(01) 21 00 85

Kass.: Anders Mogensen, Valbygårdsvej
75, 2500 Valby (01) 17 59 12